

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

на тему: Теоретико-методичні та практичні аспекти обліку і аудиту
необоротних активів підприємства

Виконала:

Куліш Валерій Віталійович
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Гаркуша Сергій Анатолійович
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Сахненко Тетяна Олексіївна
начальник відділу бухгалтерського обліку та
звітності – головний бухгалтер Департаменту
соціального захисту населення Сумської міської
ради м. Суми

Суми – 2025

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Ступінь вищої освіти

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:
І.М. НАЗАРЕНКО

« 08 » листопада 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Кулішу Валерію Віталійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-методичні та практичні аспекти обліку і аудиту необоротних активів підприємства

2. База практичного дослідження:

ТОВ «ЗА МИР» Сумського району Сумської області

керівник роботи **Гаркуша Сергій Анатолійович, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від 25.11. 2024 р. № 3873/ос

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 24 грудня 2025 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і контролю, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

проаналізувати теоретичні засади обліку та аудиту необоротних активів;
дослідити нормативно-правове забезпечення, що регулює порядок ведення обліку й аудиту необоротних активів;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;
охарактеризувати діяльність ТОВ «ЗА МИР»;

проаналізувати порядок документального оформлення операцій із необоротними активами підприємства;

дослідити частоту, якість та результати інвентаризацій необоротних активів і визначити проблемні аспекти, які потребують вдосконалення;

охарактеризувати аудит необоротних активів;

розробити рекомендації з удосконалення системи обліку й аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР»;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

«08» листопада 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	жовтень 2024 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2024 р. - січень 2025 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2025 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2025 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2025 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2025 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	10-15 грудня 2025 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	15-23 грудня 2025 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	24 грудня 2025 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	18-28 грудня 2025 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	29 грудня 2025 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнемВалерій КУЛІШ

Керівник роботи

Сергій ГАРКУША

Анотація

Куліш В.В. Теоретико-методичні та практичні аспекти обліку і аудиту необоротних активів підприємства.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр» за освітньою програмою «Облік і оподаткування» зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Сумський національний аграрний університет, Суми, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретико-методичних і практичних аспектів обліку та аудиту необоротних активів підприємства в умовах трансформації економіки, цифровізації управлінських процесів і воєнного стану. Актуальність теми зумовлена ключовою роллю необоротних активів у формуванні виробничо-технічного потенціалу підприємств аграрного сектору, забезпеченні їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності, а також необхідністю підвищення достовірності облікової інформації в умовах підвищених ризиків знецінення та втрати майна.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку та аудиту необоротних активів підприємства з урахуванням сучасних викликів господарювання. Для досягнення поставленої мети досліджено економічну сутність необоротних активів, їх класифікацію та значення в системі управління підприємством, проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку й аудиту необоротних активів в Україні, а також узагальнено актуальні проблеми облікової та аудиторської практики.

Об'єктом дослідження є процес організації та ведення бухгалтерського обліку і аудиту необоротних активів на підприємстві. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку, аналізу та аудиту наявності та руху необоротних активів. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, узагальнення, табличний і графічний методи, а також моделювання при розробці практичних рекомендацій і робочих документів аудитора.

У роботі здійснено аналіз організаційно-економічної діяльності аграрного підприємства ТОВ «ЗА МИР», оцінено динаміку та структуру його активів і джерел фінансування, досліджено порядок документального оформлення операцій з необоротними активами, методи їх оцінки та нарахування амортизації. Особливу увагу приділено питанням інвентаризації, контролю збереження майна та відображення в обліку наслідків знецінення активів у зв'язку з фізичним зносом, моральним старінням і воєнними ризиками.

Значне місце в дослідженні відведено питанням удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління необоротними активами. Обґрунтовано доцільність перегляду амортизаційної політики підприємства з урахуванням інтенсивності використання активів і строків їх корисного використання. Запропоновано напрями автоматизації обліку необоротних активів шляхом впровадження сучасних інформаційних систем управління, зокрема програмного

комплексу «BAS ERP», що забезпечує підвищення точності, оперативності та узгодженості облікових даних.

У межах дослідження також розглянуто особливості організації аудиту необоротних активів, оцінено ризики викривлення облікової інформації та обґрунтовано необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу до аудиторської перевірки. Запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення методики аудиту необоротних активів з використанням сучасних цифрових інструментів контролю та альтернативних аудиторських процедур в умовах обмеженого доступу до об'єктів перевірки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання в діяльності ТОВ «ЗА МИР» та інших підприємств аграрної сфери для підвищення ефективності управління необоротними активами, забезпечення достовірності фінансової звітності, зниження податкових і аудиторських ризиків, а також удосконалення системи внутрішнього контролю та аудиту.

Ключові слова: необоротні активи, бухгалтерський облік, аудит, основні засоби, амортизація, інвентаризація, автоматизація обліку, BAS, аграрне підприємство.

Annotation

Kulish V.V. Theoretical, methodological and practical aspects of accounting and auditing of non-current assets of the enterprise.

Qualification work for obtaining a Master's degree in the educational program «Accounting and Taxation» in the specialty 071 «Accounting and Taxation». Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025.

The qualification paper is devoted to the study of theoretical, methodological, and practical aspects of accounting and auditing of non-current assets of an enterprise in the context of economic transformation, digitalization of management processes, and martial law. The relevance of the topic is determined by the key role of non-current assets in forming the production and technological potential of agricultural enterprises, ensuring their financial stability and competitiveness, as well as by the need to enhance the reliability of accounting information under conditions of increased risks of asset impairment and loss.

The purpose of the qualification paper is to substantiate the theoretical and methodological foundations and to develop practical recommendations for improving the system of accounting and auditing of non-current assets of an enterprise, taking into account modern business challenges. To achieve this purpose, the economic essence of non-current assets, their classification, and their significance in the enterprise management system are examined; the regulatory and legal framework governing the accounting and auditing of non-current assets in Ukraine is analyzed; and current problems of accounting and auditing practice are generalized.

The object of the study is the process of organizing and maintaining accounting and auditing of non-current assets at an enterprise. The subject of the study is the set of theoretical, methodological, and practical aspects of accounting, analysis, and auditing

of the availability and movement of non-current assets. The methodological basis of the paper consists of general scientific and special methods of cognition, including analysis and synthesis, induction and deduction, comparison, generalization, tabular and graphical methods, as well as modeling in the development of practical recommendations and the auditor's working papers.

The paper analyzes the organizational and economic activities of the agricultural enterprise LLC "ZA MYR," assesses the dynamics and structure of its assets and sources of financing, and examines the procedures for documenting transactions involving non-current assets, methods of their valuation, and depreciation accrual. Special attention is paid to issues of inventory taking, control over asset safeguarding, and the reflection in accounting of the consequences of asset impairment due to physical wear and tear, obsolescence, and wartime risks.

A significant part of the study is devoted to improving the accounting and analytical support for the management of non-current assets. The expediency of revising the enterprise's depreciation policy is substantiated, taking into account the intensity of asset use and their useful lives. Directions for automating the accounting of non-current assets through the implementation of modern management information systems are proposed, in particular the BAS ERP software suite, which enhances the accuracy, timeliness, and consistency of accounting data.

Within the framework of the study, the specifics of organizing the audit of non-current assets are also considered, the risks of misstatement of accounting information are assessed, and the necessity of applying a risk-oriented approach to audit engagements is substantiated. Practical recommendations are proposed for improving the methodology of auditing non-current assets using modern digital control tools and alternative audit procedures under conditions of limited access to audit objects.

The practical significance of the obtained results lies in the possibility of their application in the activities of LLC "ZA MYR" and other agricultural enterprises to improve the efficiency of non-current asset management, ensure the reliability of financial reporting, reduce tax and audit risks, and enhance the system of internal control and audit.

Keywords: non-current assets, accounting, audit, fixed assets, depreciation, inventory, accounting automation, BAS, agricultural enterprise.

ЗМІСТ

	ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	13
1.1	Сутність поняття необоротних активів	13
1.2	Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту необоротних активів	17
1.3	Актуальні питання обліку та аудиту необоротних активів	20
РОЗДІЛ 2	ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ЗА МИР» СУМСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	24
2.1	Організаційно-економічна характеристика ТОВ «За Мир» Сумського району Сумської області	24
2.2	Організаційно-практичні аспекти обліку необоротних активів	39
2.3	Удосконалення обліку необоротних активів	44
РОЗДІЛ 3	ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ЗА МИР» СУМСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	51
3.1	Організаційні засади аудиту необоротних активів	51
3.2	Документальне оформлення аудиту необоротних активів	59
3.3	Удосконалення аудиту необоротних активів	64
	ВИСНОВКИ	72
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
	ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах нестабільного економічного середовища та викликів воєнного часу необоротні активи виступають фундаментом стабільності будь-якого підприємства, особливо в аграрному секторі. Саме вони формують виробничо-технічний потенціал, забезпечують незалежність господарювання та визначають стратегічні перспективи розвитку бізнесу. Для аграрних підприємств, таких як ТОВ «ЗА МИР», ефективність управління землею, сільськогосподарською технікою та інфраструктурою є запорукою продовольчої безпеки регіону та країни в цілому.

Сучасний стан системи бухгалтерського обліку в Україні характеризується гармонізацією національних стандартів з міжнародними, цифровізацією процесів управління та необхідністю адаптації до ризиків, спричинених війною. Особливої гостроти набувають питання коректної оцінки активів, відображення їх знецінення внаслідок фізичного пошкодження або морального старіння, а також забезпечення збереження майна в регіонах з підвищеним рівнем небезпеки.

Водночас традиційні методи обліку та контролю стають недостатньо ефективними. Перехід від застарілого програмного забезпечення до сучасних ERP-систем, автоматизація розрахунків амортизації та впровадження ризик-орієнтованого аудиту є критичними умовами для забезпечення достовірності фінансової звітності. Усе це зумовлює актуальність обраної теми дипломної роботи та її практичне значення.

Ступінь розробленості питання. Аналіз наукової літератури свідчить, що проблема теоретико-методичні та практичні аспекти обліку та аудиту необоротних активів є широко дослідженою у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток наукових підходів до організації обліково-контрольних процедур зробили такі науковці, як Височан О. С. [1], Гаркуша С. А. [2; 35], Гладій І. О. [3], Гнатишина Н. Д. [4], Дерун І. А. [5], Жидкова М. М. [6], Костюнік О. В. [9], Пархоменко В. М. [21], Петрик О. А. [22] та інші. Вагомий внесок у дослідження питань цифровізації обліку та

впровадження новітніх технологій в аграрному секторі зробили зарубіжні вчені, зокрема М. Дайоглу [33], М. Хадіді [34] В. Ісмаїл [36] та інші.

У працях цих авторів висвітлюються ключові аспекти обліку і аудиту необоротних активів, дослідники наголошують на необхідності удосконалення процедур аудиту, стандартизації методів оцінки, а також впровадженні ефективних інструментів перевірки на кожному етапі обліку і аудиту.

Незважаючи на певний прогрес у дослідженні, існує недостатньо вивчених питань, що підкреслює актуальність даного дослідження.

Кваліфікаційна робота виконана відповідно до напрямків науково-дослідних робіт Сумського національного аграрного університету з теми: «Теоретичні, методологічні та практичні аспекти трансформації формування та аудиту обліково-звітної компоненти управління підприємств (установ, організацій) в транспарентних умовах інноваційної економіки» (номер державної реєстрації 0122U001378).

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аудиту необоротних активів підприємства в умовах цифровізації та воєнного стану.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі вирішено такі **завдання**:

- проаналізувати теоретичні засади обліку та аудиту необоротних активів, розкрити їх економічну сутність, класифікаційні ознаки та значення в системі управління підприємством;

- дослідити нормативно-правове забезпечення, що регулює порядок ведення обліку й аудиту необоротних активів в Україні, та визначити його вплив на організацію облікової роботи на підприємстві;

- охарактеризувати діяльність ТОВ «ЗА МИР», його організаційно-економічні параметри, структуру господарської діяльності та облікову політику щодо необоротних активів;

- проаналізувати порядок документального оформлення операцій із надходження, введення в експлуатацію, модернізації, вибуття та списання основних засобів підприємства;
- оцінити організацію бухгалтерського обліку необоротних активів на ТОВ «ЗА МИР», зокрема методи оцінки, обліку амортизації та аналітичний облік активів;
- дослідити частоту, якість та результати інвентаризацій необоротних активів і визначити проблемні аспекти, які потребують вдосконалення;
- охарактеризувати аудит необоротних активів, оцінити правильність ведення обліку, виявити типові помилки, ризики викривлень і відповідність облікових даних вимогам стандартів;
- розробити рекомендації з удосконалення системи обліку й аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР».

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: аналіз і синтез (для вивчення економічної сутності активів); індукція та дедукція (при дослідженні нормативної бази); порівняння (для аналізу фінансових показників підприємства); табличний і графічний методи (для візуалізації динаміки активів); моделювання (при розробці робочих документів аудитора).

Об'єктом дослідження є процес організації та ведення бухгалтерського обліку і аудиту необоротних активів на ТОВ «ЗА МИР».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку, аналізу та аудиту наявності та руху необоротних активів.

Інформаційною базою дослідження є документація підприємства, яка була надана для аналізу, статті, вебіари з досліджуваного питання, результати міжнародних та відчизняних наукових конференцій.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів полягає у розробці комплексу заходів щодо модернізації обліково-аналітичної системи ТОВ «ЗА МИР». Зокрема:

- уточнено економічну сутність необоротних активів, розширено їх трактування з урахуванням умов цифрової трансформації економіки та воєнних ризиків, що дозволяє глибше ідентифікувати ці об'єкти в системі обліку;

- визначено особливості організації обліку необоротних активів в аграрних підприємствах, зокрема ТОВ «ЗА МИР», що враховують специфіку землі, багаторічних насаджень, техніки та біологічних активів;

- науково обґрунтовано необхідність удосконалення амортизаційної політики, включаючи періодичний перегляд строків корисного використання активів з огляду на інтенсивність їх експлуатації та моральне старіння;

- розроблено пропозиції щодо автоматизації обліку, які передбачають впровадження програмного комплексу «BAS ERP» для забезпечення точності, оперативності та узгодженості даних щодо необоротних активів;

- обґрунтовано методичний підхід до документального оформлення аудиту необоротних активів, адаптований до аграрної специфіки та доповнений використанням сучасних цифрових інструментів (CAATs, GPS-моніторинг, тестування на знецінення);

- удосконалено підхід до оцінки ефективності використання активів, що передбачає застосування системи техніко-економічних показників для виявлення резервів підвищення продуктивності та оптимізації структури активів.

Запропоновані рекомендації можуть бути використані керівництвом та обліковою службою ТОВ «ЗА МИР» для підвищення ефективності управління майновим комплексом та мінімізації податкових ризиків.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх безпосереднього застосування ТОВ «ЗА МИР» для підвищення ефективності управління необоротними активами та якості обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень. Запропоновані заходи щодо впровадження програмного комплексу «BAS ERP» забезпечують автоматизацію обліку капітальних інвестицій, формування єдиної інформаційної бази та зменшення трудомісткості облікових операцій. Рекомендації щодо вдосконалення амортизаційної політики, організації інвентаризації та документального

супроводу операцій сприяють підвищенню достовірності фінансової звітності, зниженню податкових і аудиторських ризиків, а також покращенню контролю за збереженням активів. Розроблені методичні підходи та практичні рекомендації можуть бути використані не лише досліджуваним підприємством, а й іншими суб'єктами господарювання аграрної сфери.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 19 листопада 2024 р.) та III Міжнародній науково-практичній конференції «Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри» (м. Одеса, 06 листопада 2025 р.).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Основна частина роботи викладена на 76 сторінках друкованого тексту, включаючи 15 таблиць та 6 рисунків. Список використаної літератури містить 37 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність поняття необоротних активів

Результативність діяльності підприємства, незалежно від сфери його функціонування чи форми власності, значною мірою визначається забезпеченістю необхідними ресурсами та рівнем їх якісних характеристик. Фундаментом цієї бази виступають необоротні активи, які формують виробничо-технічний потенціал суб'єкта господарювання та забезпечують його здатність генерувати дохід у довгостроковій перспективі. Чітке усвідомлення економічної природи необоротних активів слугує ключовою передумовою формування ефективної облікової системи, оскільки коректна їх ідентифікація та оцінка забезпечують достовірність фінансової звітності й підтримують прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

У сучасних наукових джерелах та чинних нормативно-правових документах представлені різні підходи до визначення категорії «необоротні активи». На законодавчому рівні базове визначення наведено в Національному положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Згідно з цим документом, необоротні активи визначаються як усі активи, що не є оборотними [14]. Таке визначення, побудоване за залишковим принципом, є дещо спрощеним, оскільки воно вказує лише на відмінність цих активів від оборотних засобів, але не розкриває їхньої внутрішньої економічної природи та функціонального призначення.

Термін «необоротні активи» використовується переважно в українському та пострадянському бухгалтерському обліку. У міжнародній практиці такі активи називають по-іншому.

У західних країнах частіше вживають поняття довгострокові активи (long-term assets). У Міжнародних стандартах фінансової звітності застосовується термін непоточні активи (non-current assets).

Отже, необоротні, довгострокові та непоточні активи – це різні назви одного й того самого виду ресурсів, які використовуються підприємством протягом тривалого часу і не споживаються в межах одного операційного циклу.

Більш глибоке розуміння сутності цієї категорії дає аналіз наукових праць вітчизняних дослідників за останні п'ять років. Так, І.А. Дерун [5] розглядає необоротні активи як сукупність матеріальних ресурсів і нематеріальних прав, що контролюються підприємством та використовуються в його господарській діяльності протягом періоду, який перевищує один рік (або один операційний цикл, якщо він довший за рік). У цьому визначенні ключовий акцент зроблено на двох аспектах: контролі над ресурсами та тривалості їх використання. Контроль передбачає, що підприємство не лише володіє активом, а й має право отримувати майбутні економічні вигоди від його використання та обмежувати доступ до цих вигод іншим сторонам.

Варто зазначити, що в економічній літературі тривалий час спостерігалось ототожнення понять «основні засоби» (як ключової складової необоротних активів) та «основні фонди». Проте сучасна наукова думка схиляється до необхідності чіткого розмежування цих дефініцій. Термін «фонди» доцільніше розглядати як джерела утворення господарських засобів (статутний капітал, резервний капітал), що відображаються у пасиві балансу. Натомість категорія «засоби» безпосередньо характеризує матеріально-речову форму активів, які беруть участь у виробничому процесі, зберігаючи свою натуральну форму, та поступово переносять вартість на створений продукт.

Важливим аспектом розкриття економічної сутності необоротних активів є їх структурна диференціація за характером участі у виробничому процесі. Науковці виділяють активну та пасивну частини. До активної частини належать об'єкти, що безпосередньо впливають на предмети праці, визначаючи обсяг та якість продукції (машини, устаткування, вимірювальні прилади). Пасивна частина

(будівлі, споруди) створює необхідні умови для здійснення виробничого процесу. Така класифікація дозволяє не лише глибше зрозуміти природу активів, але й оцінити прогресивність технологічної структури підприємства: зростання частки активної частини свідчить про підвищення ефективності виробничого потенціалу.

Н.Д. Гнатишина [4] пропонує розглядати сутність необоротних активів через призму їх ролі у формуванні стратегічного потенціалу підприємства. На її думку, це комплекс майнових цінностей, які становлять матеріально-технічну базу виробництва і переносять свою вартість на новостворений продукт частинами у вигляді амортизаційних відрахувань. Ця характеристика є визначальною відмінністю необоротних активів від оборотних. На відміну від запасів і сировини, що споживаються в процесі виробництва одноразово й повністю передають свою вартість на собівартість продукції, необоротні активи функціонують упродовж багатьох виробничих циклів, зберігаючи при цьому свою фізичну форму (для основних засобів) протягом усього періоду корисного використання.

Важливим аспектом сутності досліджуваної категорії є її інвестиційний характер. Придбання або створення необоротних активів завжди пов'язане з довгостроковим відволіканням фінансових ресурсів з обігу, що по суті є інвестуванням капіталу. Як зазначають О.В. Костюнік [9] та співавтори, необоротні активи є найменш ліквідною частиною майна підприємства, що підвищує фінансові ризики в умовах нестабільного економічного середовища. Водночас саме наявність значної частки необоротних активів у структурі балансу часто свідчить про стабільність бізнесу та наміри власників здійснювати діяльність у довгостроковій перспективі.

Економічна сутність необоротних активів також розкривається через їх класифікацію, яка відображає різноманітність форм функціонування капіталу. У сучасній обліковій практиці необоротні активи класифікують на матеріальні (основні засоби, незавершені капітальні інвестиції), нематеріальні (право користування майном, програмні продукти, об'єкти інтелектуальної власності) та фінансові (довгострокові інвестиції та інша тривала дебіторська заборгованість).

Особливої актуальності в останні роки (2023–2024 рр.) набули нематеріальні активи, що пов'язано з процесами цифровізації економіки. Як зауважують дослідники, в сучасних умовах саме нематеріальна складова необоротних активів часто стає ключовим фактором конкурентоспроможності підприємства [10].

Слід відзначити, що в умовах воєнного стану та подальшого відновлення України відбувається переосмислення економічної природи й підходів до обліку необоротних активів. Оновлення нормативної бази, запроваджені Мінфіном у 2024 році, зокрема щодо нематеріальних активів та інвестиційної нерухомості, акцентують на потребі більш гнучких і адаптивних методів їх оцінювання [29]. У цьому контексті сутність активу доповнюється вимогою його здатності генерувати реальні вигоди. Якщо об'єкт фізично пошкоджений або знаходиться на окупованій території і підприємство втратило над ним контроль, він перестає відповідати критеріям визнання активом, що вимагає його списання або знецінення. Це підтверджує динамічність категорії: необоротний актив це не просто запис у балансі, а реальний економічний ресурс, цінність якого залежить від зовнішніх умов.

Окремою специфічною групою необоротних активів, що має важливе значення для аграрних підприємств, є довгострокові біологічні активи. Їх сутність полягає у здатності до біологічних перетворень (росту, розмноження), що дозволяє отримувати сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи [18]. Це розширює традиційне розуміння необоротних активів як суто «неживих» засобів праці, додаючи до них живі організми (багаторічні насадження, продуктивну худобу), які також експлуатуються понад один рік.

Отже, узагальнюючи різні теоретичні підходи, можна запевнити, що необоротні активи це матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, які перебувають під контролем підприємства, характеризуються тривалим строком використання (понад рік), поступовим перенесенням вартості на результат діяльності та призначені для забезпечення виробничих, адміністративних чи соціально-культурних потреб суб'єкта господарювання. Таке визначення є комплексним, оскільки охоплює правові, часові, вартісні та функціональні

критерії, що дозволяє чітко ідентифікувати ці об'єкти в системі бухгалтерського обліку та аудиту.

Розуміння сутності необоротних активів не є статичним і продовжує еволюціонувати разом зі змінами в економічному середовищі. Сучасні тенденції, такі як перехід до сталого розвитку та діджиталізація, вимагають від системи обліку нових підходів до відображення вартості цих ресурсів. Однак, незмінним залишається їх фундаментальна роль як основи господарського механізму підприємства, що визначає актуальність подальших досліджень методичних аспектів їх обліку та аудиту.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку та аудиту необоротних активів

Організація обліку й аудиту необоротних активів на любого підприємстві неможлива без чіткої регламентації, яка забезпечується системою нормативно-правових актів. В Україні ця система має ієрархічну структуру, де кожен рівень деталізує та уточнює вимоги попереднього. Для студента чи практикуючого бухгалтера важливо розуміти, що правильне застосування цих норм є гарантією легітимності фінансової звітності та уникнення штрафних санкцій з боку контролюючих органів. Нормативне регулювання зазнало суттєвих змін протягом останніх п'яти років, зокрема через гармонізацію з європейським законодавством та введення воєнного стану, що наклало відбиток на процедури інвентаризації та оцінки активів.

Фундаментом нормативного регулювання виступає перший рівень – законодавчий. Основним документом тут є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [26]. Цим законом встановлено основні правові норми щодо регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку, а також порядку складання фінансової звітності. Саме він встановлює принцип превалювання сутності над формою, який є ключовим при визнанні необоротних активів: господарська операція обліковується відповідно до її сутності, а не лише

виходячи з юридичної форми. Також на цьому рівні важливу роль відіграє Податковий кодекс України (ПКУ) [23], який регулює питання амортизації необоротних активів для цілей оподаткування. Варто зазначити, що між бухгалтерським та податковим обліком необоротних активів часто виникають різниці (наприклад, у строках корисного використання або методах амортизації), і саме ПКУ диктує правила їх коригування, що є критично важливим для уникнення податкових ризиків.

Другий рівень регулювання – методологічний, який представлений Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). Вони є «дорожньою картою» для бухгалтера. Для необоротних активів ключовими є: НП(С)БО 7 «Основні засоби», яке визначає методологічні засади формування в обліку інформації про основні засоби; НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [16], що регулює облік прав користування, програмного забезпечення тощо; та НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» [17], яке набуло особливої актуальності у 2022–2024 роках. Останній стандарт вимагає від підприємств перевіряти активи на предмет втрати ними економічної вигоди, що є критичним в умовах нестабільності та фізичного руйнування інфраструктури. Для аграрних підприємств також важливим є НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [18], оскільки багаторічні насадження та продуктивна худоба також належать до складу необоротних активів.

Згідно з нормами НП(С)БО 7 [15], методологія обліку базується на чітких критеріях визнання активу, серед яких, окрім контролю та наявності економічних вигод, ключову роль відіграють: матеріальність, чітко визначене призначення та строк корисного використання. Особливістю нормативного регулювання цієї ділянки обліку є те, що об'єктом обліку виступає не просто актив, а закінчений пристрій з усіма пристосуваннями або конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання самостійних функцій.

На операційному рівні нормативне регулювання руху необоротних активів забезпечується системою уніфікованих форм первинної документації. Зокрема, для оформлення операцій з основними засобами використовуються спеціалізовані

типові форми (ОЗ-1 «Акт приймання-передачі», ОЗ-6 «Інвентарна картка» тощо). Хоча підприємства мають право розробляти власні форми документів, дотримання структури реквізитів, передбаченої галузевими інструкціями, залишається важливою умовою для забезпечення доказовості облікової інформації під час аудиторських перевірок.

Окрему нішу в системі регулювання займають питання аудиту. Основним документом тут є Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [25], який визначає правові засади аудиту. Безпосередньо методика перевірки необоротних активів базується на Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА). Зокрема, МСА 500 «Аудиторські докази» та МСА 540 «Аудит облікових оцінок» є базовими для аудитора при перевірці правильності нарахування амортизації та переоцінки активів. Дослідники О. А. Петрик та інші зазначають, що в сучасних умовах аудитор повинен приділяти особливу увагу перевірці правовстановлюючих документів на активи та реальності їх існування, особливо якщо підприємство має філії в різних регіонах [22].

Важливо звернути увагу на зміни в нормативному регулюванні, що відбулися у період воєнного стану (2022–2025 рр.). Міністерство фінансів України внесло низку змін до порядку проведення інвентаризації (Положення № 879). Зокрема, було уточнено процедури інвентаризації активів, до яких немає безпечного доступу. Це дозволило підприємствам відстрочити інвентаризацію таких необоротних активів до моменту відновлення безпечних умов, що стало важливим послабленням для бізнесу, чії потужності знаходяться в зоні ризику [30].

Третій рівень нормативного забезпечення – це внутрішні регламенти підприємства. Насамперед йдеться про Наказ про облікову політику. Хоча цей документ розробляється самим підприємством, він повинен базуватися на вимогах законодавства та стандартів. У Наказі про облікову політику підприємство самостійно обирає методи амортизації необоротних активів, встановлює вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних

необоротних матеріальних активів (МНМА), та визначає підходи до переоцінки. Як зауважують у своїй праці М.М. Жидкова та співавтори, якість складання Наказу про облікову політику безпосередньо впливає на прозорість обліку необоротних активів та трудомісткість облікових робіт [6].

Також не можна оминати увагою вплив євроінтеграційних процесів. Підприємства, що становлять суспільний інтерес, зобов'язані складати звітність за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). У цьому випадку регулювання здійснюється відповідними міжнародними стандартами (IAS 16 «Основні засоби», IAS 38 «Нематеріальні активи» тощо). Хоча для більшості середніх підприємств національні стандарти залишаються пріоритетними, тенденція до зближення норм НП(С)БО та МСФЗ є очевидною в останні роки, зокрема в питаннях обліку оренди та знецінення активів.

Таким чином, можна стверджувати, що нормативно-правове регулювання обліку та аудиту необоротних активів в Україні є розгалуженою, але структурованою системою. Вона поєднує в собі жорсткі імперативні норми законів (щодо обов'язковості ведення обліку) та диспозитивні норми стандартів (щодо вибору методів оцінки). Для ефективного управління необоротними активами бухгалтеру необхідно не лише знати зміст цих документів, але й постійно відслідковувати зміни, які вносяться законодавцем у відповідь на виклики економічного та воєнного характеру.

1.3 Актуальні питання обліку та аудиту необоротних активів

Незважаючи на наявність розгалуженої нормативної бази, практика обліку та аудиту необоротних активів в Україні стикається з низкою проблемних питань, які потребують вирішення. Сучасні економічні умови, обтяжені наслідками воєнного стану, інфляційними процесами та стрімкою цифровізацією, формують нові виклики для бухгалтерів та аудиторів. Аналіз фахової літератури та практичного досвіду підприємств дозволяє виділити ключові проблемні аспекти, що впливають на якість інформації про майновий стан суб'єктів господарювання.

Одним із найгостріших питань сьогодення є проблема оцінки та переоцінки необоротних активів. В умовах інфляції балансова вартість основних засобів, яка обліковується за історичною собівартістю, часто перестає відповідати їхній реальній ринковій ціні. Це призводить до викривлення показників фінансової звітності: активи підприємства виглядають знеціненими, а амортизаційні відрахування не забезпечують достатнього фонду для їх оновлення. Як зазначає В.М. Пархоменко [21], проведення переоцінки до справедливої вартості є трудомістким та дорогим процесом, який вимагає залучення професійних оцінювачів, що для багатьох підприємств, особливо в аграрному секторі, є економічно обтяжливим. Через це багато компаній ігнорують переоцінку, що знижує інвестиційну привабливість їхньої звітності.

Ще одним проблемним аспектом облікової практики є розмежування основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів. Недотримання вартісного критерію, який підприємство встановлює самостійно в Наказі про облікову політику (на практиці часто орієнтуючись на податковий ліміт у 20000 грн, хоча це не є імперативною вимогою для бухобліку), призводить до некоректного розподілу амортизаційних витрат між звітними періодами. Помилкова класифікація об'єктів, строк служби яких перевищує один рік, як запасів (МШП), викривляє структуру балансу, занижуючи рядок «Основні засоби» та завищуючи матеріальні витрати періоду введення в експлуатацію.

Окремої уваги потребує проблематика обліку невиробничих основних засобів, тобто, об'єктів соціально-культурного призначення, які не беруть безпосередньої участі у господарській діяльності. Нормативна колізія виникає в частині джерел фінансування їх придбання та нарахування амортизації. Враховуючи, що податкове законодавство обмежує амортизацію таких активів, а національні стандарти вимагають відображення їх зносу, виникає потреба в удосконаленні методики відображення втрати споживчої вартості таких активів без викривлення фінансового результату діяльності підприємства.

Другим критичним блоком питань є облік необоротних активів в умовах воєнного стану. Підприємства зіткнулися з проблемою відображення в обліку

активів, які були пошкоджені, знищені або залишилися на тимчасово окупованих територіях. Виникають складнощі з документальним підтвердженням фактів руйнування для подальшого списання та отримання відшкодувань. Дослідники О.С. Височан та О.О. Височан [1] наголошують на проблемі визначення моменту визнання втрати контролю над активами. Часто бухгалтери вагаються: чи списувати такий актив з балансу, чи переводити його на позабалансовий рахунок до моменту деокупації. Відсутність уніфікованого алгоритму дій у таких ситуаціях створює ризики викривлення даних про реальні ресурси компанії.

Суттєвою проблемою залишається ідентифікація та облік нематеріальних активів. В епоху цифрової економіки значна частина вартості бізнесу формується не верстатами чи будівлями, а програмним забезпеченням, клієнтськими базами та правами на інтелектуальну власність. Проте, як свідчить практика аудиту, на вітчизняних підприємствах облік цих об'єктів часто ведеться формально. Нерідко витрати на створення веб-сайтів чи розробку власних програмних продуктів одразу списуються на витрати періоду, замість того щоб капіталізуватися як нематеріальний актив. Це занижує вартість необоротних активів підприємства та приховує його реальний інноваційний потенціал [2].

У сфері аудиту необоротних активів ключовим викликом стало отримання достатніх аудиторських доказів в умовах обмеженого доступу. Традиційна інвентаризація, яка є основним методом перевірки наявності активів, часто неможлива через безпекові ризики. Аудитори змушені покладатися на альтернативні процедури, такі як використання супутникових знімків, відеофіксація або аналіз документів в електронному форматі. Однак, як зауважують у своїй праці М. Д. Корінько та співавтори [8], дистанційний аудит несе в собі підвищений ризик не виявлення суттєвих викривлень, наприклад, щодо технічного стану активів. Актив може фізично існувати на відео, але бути непридатним для експлуатації, що аудитор не завжди може перевірити дистанційно.

Також актуальним питанням є автоматизація облікових процесів. Впровадження ERP-систем дозволяє вести детальний аналітичний облік

необоротних активів, проте часто виникають проблеми інтеграції старих баз даних з новим програмним забезпеченням. Помилки при перенесенні залишків, некоректне налаштування алгоритмів нарахування амортизації в програмі призводять до системних помилок у звітності. Окрім того, зростають вимоги до кібербезпеки: втрата бази даних обліку необоротних активів через хакерську атаку може паралізувати управління майном підприємства, на чому наголошує у своїй праці С. А. Гаркуша [35]. Ще одним аспектом, що потребує уваги, є гармонізація національної практики з вимогами сталого розвитку. У світі набуває поширення концепція відображення екологічних аспектів використання активів (наприклад, витрати на виведення з експлуатації, рекультивацію земель). Для українських підприємств, особливо виробничих та аграрних, формування забезпечень під майбутні витрати на демонтаж основних засобів або відновлення ґрунтів є складною методичною проблемою, яка поки що не знайшла широкого впровадження на практиці, хоча цього вимагають міжнародні стандарти [32].

Отже, актуальні питання обліку та аудиту необоротних активів лежать у площині адаптації методики до кризових умов та технологічних змін. Вирішення окреслених проблем потребує не лише удосконалення законодавства, але й підвищення професійного судження бухгалтерів. Адже саме від їхньої здатності адекватно оцінити стан активу, обрати коректний метод амортизації та вчасно відобразити знецінення залежить реалістичність картини майнового стану підприємства.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ЗА МИР» СУМСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «За Мир» Сумського району Сумської області

ТОВ «ЗА МИР» зареєстровано 06.03.2000 року та функціонує на території Сумської обл., Сумського р-н, села Кекине, вул. Садова. Організаційно-правова форма – ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ.

Провідним напрямом діяльності підприємства є вирощування зернових, бобових та олійних культур. Додатково суб'єкт господарювання займається вирощуванням інших однорічних і дворічних культур, а також розведенням великої рогатої худоби молочного напрямку та інших видів тварин.

Підприємство має стабільну репутацію в аграрному секторі регіону, здійснює виробництво та реалізацію продукції на внутрішньому ринку, роблячи внесок у продовольче забезпечення та економічний розвиток громади. Завдяки багатому досвіду, наявності матеріально-технічної бази та використанню сучасних агротехнологій, ТОВ «ЗА МИР» демонструє позитивну динаміку розвитку та фінансову стійкість.

Для комплексної оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства важливим є аналіз динаміки його активів, адже саме вони відображають майновий стан та виробничий потенціал господарства. У структурі активів значне місце посідають необоротні та оборотні активи, які формують матеріальну базу функціонування підприємства та забезпечують безперервність виробничого процесу. Зміни у цих показниках дозволяють оцінити ефективність управління ресурсами, обсяги інвестицій у виробництво, а також визначити сильні й слабкі сторони фінансової політики (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка активів ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024 рр., грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Основні засоби:	29021	28840	40775	-181	11935	-0.62	41.38	40.50
Довгострокові біологічні активи	2427	2427	2427	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	3	3	3	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції	1	1	1	0	0	0	0	0
Необоротні активи	31452	31271	43206	-181	11935	-0.58	38.16	37.38
Виробничі запаси	6520	7120	9925	600	2805	9.20	39.39	52.22
Незавершене виробництво	6422	6945	8654	523	1709	8.14	24.61	34.76
Готова продукція	60243	62308	27386	2065	-34922	3.43	-56.05	-54.54
Запаси	73185	76373	45965	3188	-30408	4.36	-39.82	-37.19
Поточні біологічні активи	4081	4129	3945	48	-184	1.18	-4.46	-3.33
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи	5003	10025	12292	5022	2267	100.38	22.61	145.70
Поточні фінансові інвестиції	1024	1024	11256	0	10232	0	999.22	999.22
Гроші та їх еквіваленти	7	7391	36906	7384	29515	105485.71	399.34	527128.57
ОБОРОТНІ АКТИВИ	83300	98942	110364	15642	11422	18.78	11.54	32.49
БАЛАНС	114752	131314	154002	16562	22688	14.43	17.28	34.20

*Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР»
(Додаток А)

Необоротні активи, левову частку яких складають основні засоби, продемонстрували різноспрямовану динаміку. Так, у 2023 році їх вартість незначно знизилася на 181 тис. грн порівняно з 2022 роком, що становить -0,58% відносного приросту. Це зменшення відбулося виключно за рахунок основних засобів і, ймовірно, пов'язане з нарахуванням амортизації без суттєвого оновлення фондів у цей період. Водночас, у 2024 році відбувся значний приріст необоротних активів на 11 935 тис. грн (38,16%), що свідчить про активну

інвестиційну діяльність підприємства та розширення його матеріально-технічної бази. Довгострокові біологічні та інші необоротні активи залишалися на незмінному рівні протягом усього досліджуваного періоду.

Запаси продемонстрували зростання у 2023 році на 3 188 тис. грн (4,36%), проте у 2024 році відбулося їх значне скорочення – на 30 408 тис. грн (або - 39,82%). Така тенденція зумовлена насамперед різким зменшенням залишків готової продукції на 34 922 тис. грн (-56,05%), що може вказувати на успішну реалізацію накопиченої продукції та прискорення оборотності активів. При цьому варто відзначити зростання виробничих запасів на 39,39% у 2024 році, що свідчить про забезпечення потреб виробничого циклу.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи характеризується стрімким зростанням. У 2023 році вона збільшилася вдвічі – на 5 022 тис. грн (100,38%), а в 2024 році зросла ще на 2 267 тис. грн (22,61%), що може свідчити про розширення обсягів реалізації на умовах відстрочки платежу.

Грошові кошти та їх еквіваленти демонструють феноменальний приріст протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2022 році їх залишок становив лише 7 тис. грн, то у 2023 році він зріс до 7 391 тис. грн, а в 2024 році – до 36 906 тис. грн. За останній звітний рік абсолютний приріст склав 29 515 тис. грн (399,34%). Також у 2024 році у структурі активів з'явилися значні поточні фінансові інвестиції в обсязі 11 256 тис. грн. Це свідчить про суттєве підвищення абсолютної ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Баланс загалом зріс з 114 752 тис. грн у 2022 році до 154 002 тис. грн у 2024 році. У 2023 році приріст склав 14,43%, а в 2024 році темп зростання прискорився до 17,28%. За весь аналізований період загальне збільшення валюти балансу становило 34,20%, це позитивна тенденція, яка свідчить про нарощування економічного потенціалу та розширення масштабів діяльності ТОВ «ЗА МИР».

Аналіз даних таблиці вказує на зміну структури активів підприємства: замість зростання запасів готової продукції спостерігається збільшення обсягу високоліквідних активів (грошових коштів) та оновлення основних засобів у 2024 році (Таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка джерел фінансування ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024 рр., грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Зареєстрований (пайовий) капітал	44	44	44	0	0	0	0	0
Додатковий капітал	1 024	1 024	1 024	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	80 950	96 388	106 719	15 438	10 331	19,07	10,72	31,83
Власний капітал	82 018	97 456	107 787	15 438	10 331	18,82	10,6	31,42
Інші довгострокові зобов'язання	565	565	565	0	0	0	0	0
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	565	565	565	0	0	0	0	0
Короткострокові кредити банків	19 000	19 000	28 536	0	9 536	0	50,19	50,19
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	12 056	12 582	14 465	526	1 883	4,36	14,97	19,98
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	289	304	445	15	141	5,19	46,38	53,98
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	200	276	292	76	16	38	5,8	46
Інші поточні зобов'язання	624	1 131	1 912	507	781	81,25	69,05	206,41
Поточні зобов'язання і забезпечення	32 169	33 293	45 650	1 124	12 357	3,49	37,12	41,91
Баланс	114 752	131 314	154 002	16 562	22 688	14,43	17,28	34,2

*Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР» (Додаток А)

Дані таблиці 2.2 відображають структурно-динамічні зміни у складі джерел формування майна підприємства протягом аналізованого періоду.

Аналіз складових власного капіталу засвідчує стабільність статутного фонду: розмір зареєстрованого (пайового) та додаткового капіталу залишався незмінним і становив 44 тис. грн та 1 024 тис. грн відповідно. Така статичність вказує на відсутність змін у складі засновників та незмінність первинної капіталізації суб'єкта господарювання.

Визначальним фактором нарощування фінансового потенціалу підприємства стала стійка позитивна динаміка нерозподіленого прибутку. Його обсяг збільшився з 80 950 тис. грн у 2022 році до 106 719 тис. грн у 2024 році. Темпи приросту цього показника становили 19,07 % у 2023 році та 10,72 % у 2024 році. Така тенденція свідчить про ефективність господарської діяльності та дотримання стратегії капіталізації отриманих фінансових результатів задля розвитку виробничих потужностей.

Внаслідок зростання прибутковості, загальний обсяг власного капіталу продемонстрував висхідний тренд, збільшившись за три роки на 31,42 % (до рівня 107 787 тис. грн у 2024 році). Це позитивно характеризує фінансову незалежність підприємства та підвищує його інвестиційну привабливість.

У структурі залученого капіталу спостерігаються певні трансформації. Довгострокові зобов'язання залишалися на стабільному рівні (565 тис. грн), що свідчить про консервативну політику щодо довгострокових запозичень. Натомість поточні зобов'язання характеризуються суттєвим зростанням, особливо у 2024 році, коли їх обсяг збільшився на 37,12 % (абсолютний приріст склав 12 357 тис. грн). Основний вплив на цю динаміку мало залучення короткострокових банківських кредитів, які у 2024 році зросли на 50,19 %, а також зростання поточної кредиторської заборгованості.

Загальна вартість джерел фінансування (валюта балансу) зросла зі 114 752 тис. грн у 2022 році до 154 002 тис. грн у 2024 році. Темпи зростання пасивів корелюють із розширенням активів підприємства (14,43 % у 2023 р. та 17,28 % у 2024 р.).

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що фінансова модель ТОВ «ЗА МИР» характеризується високим рівнем стійкості. Основна частина приросту майна фінансується за рахунок внутрішніх джерел (нерозподіленого прибутку), при цьому у 2024 році спостерігається активізація використання позикового капіталу для забезпечення поточних операційних потреб.

Динаміку фінансових результатів ТОВ «ЗА МИР» представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка фінансових результатів ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +, –		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	39804	122583	153370	82779	30787	208	25.1	285.3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	26490	98066	119831	71576	21765	270.2	22.2	352.4
Валовий прибуток (збиток)	13314	24517	33539	11203	9022	84.1	36.8	151.9
Інші операційні доходи	1718	4066	8309	2348	4243	136.7	104.4	383.7
Адміністративні витрати	3620	4130	6250	510	2120	14.1	51.3	72.7
Витрати на збут	6813	5230	9594	-1573	4364	-23.2	83.4	40.8
Інші операційні витрати	811	1340	1483	529	143	65.2	10.7	82.9
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	3788	17883	24521	14095	6638	372.1	37.1	547.3
Інші фінансові доходи	40	1443	5221	1403	3778	3507.5	261.8	12952.5
Фінансові витрати	2006	3888	4613	1882	725	93.8	18.6	130
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	1822	15438	25129	13616	9691	747.3	62.8	1279.2
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	1822	15438	25129	13616	9691	747.3	62.8	1279.2
Сукупний дохід	1822	15438	25129	13616	9691	747.3	62.8	1279.2
Матеріальні затрати	28750	36720	43251	7970	6531	27.7	17.8	50.4
Витрати на оплату праці	5007	6520	7692	1513	1172	30.2	18	53.6
Відрахування на соціальні заходи	1102	1432	1615	330	183	29.9	12.8	46.5
Амортизація	1015	1096	1263	81	167	8	15.2	24.4
Інші операційні витрати	16450	19430	21340	2980	1910	18.1	9.8	29.7
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	39804	122583	153370	82779	30787	208	25.1	285.3
Валовий прибуток (збиток)	26490	98066	119831	71576	21765	270.2	22.2	352.4

*Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР» (Додаток А)

Дані таблиці свідчать про помітне покращення фінансових показників підприємства протягом досліджуваного періоду, що відображає розширення масштабів діяльності та підвищення її ефективності.

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) продемонстрував стрімке зростання. Так, у 2023 році відбулося збільшення на 82 779 тис. грн., що становить 208,0% відносного приросту порівняно з 2022 роком. У 2024 році позитивна тенденція збереглася, і дохід зріс ще на 30 787 тис. грн. (на 25,1%). Загальне зростання цього показника за аналізований період становить 285,3% порівняно з 2022 роком, що вказує на успішне освоєння ринку та збільшення обсягів збуту.

Собівартість реалізованої продукції зростала пропорційно до доходів. У 2023 році витрати за цією статтею збільшилися на 71 576 тис. грн. (на 270,2%), а у 2024 році на 21 765 тис. грн. (на 22,2%). Незважаючи на значне зростання собівартості, випереджаючі темпи росту доходів дозволили суттєво наростити валовий прибуток.

Валовий прибуток у 2023 році зріс на 11 203 тис. грн., або на 84,1% порівняно з попереднім роком. У 2024 році приріст склав ще 9 022 тис. грн. (36,8%), що свідчить про ефективну цінову політику та контроль над прямими витратами.

Операційні витрати демонструють різноспрямовану динаміку. Адміністративні витрати стабільно зростали (на 14,1% у 2023 році та на 51,3% у 2024 році), що є закономірним наслідком розширення штату та управлінської структури. Водночас, витрати на збут у 2023 році скоротилися на 1 573 тис. грн. (-23,2%), проте у 2024 році зросли на 83,4%, що може бути пов'язано з активізацією маркетингових заходів для підтримки зростання продажів.

Фінансовий результат від операційної діяльності показав вражаючу динаміку: у 2023 році він збільшився на 14 095 тис. грн., що становить 372,1% приросту, а у 2024 році зріс ще на 6 638 тис. грн. (37,1%).

Чистий фінансовий результат підприємства за період дослідження показує значне зростання: з 1 822 тис. грн у 2022 році до 15 438 тис. грн у 2023 році, що відповідає приросту на 747,3%, свідчаючи про винятково позитивну динаміку. У 2024 році чистий прибуток збільшився ще на 62,8% і склав 25 129 тис. грн.

Загалом за період 2022–2024 років чистий прибуток зріс у 13,8 рази (на 1279,2%), що свідчить про високу рентабельність та фінансову успішність ТОВ «ЗА МИР».

Загалом, фінансові результати ТОВ «ЗА МИР» за 2022–2024 рр. характеризуються стійким зростанням доходності та прибутковості, що підтверджує ефективність обраної бізнес-моделі та стратегії розвитку підприємства.

Таблиця 2.4 демонструє динаміку структури активів ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024 роках, зокрема, зміни у складі основних засобів, запасів, нефінансових та фінансових активів.

Таблиця 2.4 – Структура активів ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Основні засоби	25,29	21,96	26,48	-3,33	4,52	1,19
Довгострокові біологічні активи	2,11	1,85	1,58	-0,26	-0,27	-0,53
Необоротні активи	27,41	23,81	28,06	-3,6	4,25	0,65
Виробничі запаси	5,68	5,42	6,44	-0,26	1,02	0,76
Незавершене виробництво	5,6	5,29	5,62	-0,31	0,33	0,02
Готова продукція	52,5	47,45	17,78	-5,05	-29,67	-34,72
Запаси	63,78	58,16	29,85	-5,62	-28,31	-33,93
Поточні біологічні активи	3,56	3,14	2,56	-0,42	-0,58	-1
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4,36	7,63	7,98	3,27	0,35	3,62
Поточні фінансові інвестиції	0,89	0,78	7,31	-0,11	6,53	6,42
Гроші та їх еквіваленти	0,01	5,63	23,96	5,62	18,33	23,95
Витрати майбутніх періодів	0	0,84	0,28	0,84	-0,56	0,28
Оборотні активи	72,59	76,19	71,94	3,6	-4,25	-0,65
Баланс	100	100	100	0	0	0

*Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР» (Додаток А)

Результати таблиці демонструють суттєві структурні зрушення в майновому стані підприємства протягом досліджуваного періоду, що свідчить про зміну стратегії управління ресурсами.

Основні засоби у загальній структурі активів характеризуються хвилюватою динамікою. У 2023 році їх частка знизилася на 3,33% порівняно з

2022 роком (до 21,96%), проте у 2024 році відбулося зростання на 4,52%, досягнувши рівня 26,48%. Загалом за досліджуваний період питома вага основних засобів збільшилася на 1,19%, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності та оновлення матеріально-технічної бази на останньому етапі.

Запаси демонструють стійку тенденцію до суттєвого скорочення, зменшуючись з домінуючих 63,78% у 2022 році до 29,85% у 2024 році. Абсолютне відхилення за весь період становить -33,93%, причому найбільш різке падіння частки спостерігалось між 2023 і 2024 роками (-28,31%). Таке стрімке зниження вказує на оптимізацію складських залишків та прискорення реалізації готової продукції.

Необоротні активи загалом повторюють тренд основних засобів: після зниження у 2023 році на 3,6%, у 2024 році їх частка зросла на 4,25%, склавши 28,06%. Це вказує на те, що підприємство почало більше уваги приділяти довгостроковим активам.

На противагу запасам, грошові кошти та їх еквіваленти демонструють значне зростання. Їх частка у структурі активів збільшилася з критично низьких 0,01% у 2022 році до вагомих 23,96% у 2024 році. Загальний приріст за період склав 23,95%, при цьому найсуттєвіше зростання відбулося у 2024 році (+18,33% порівняно з 2023 роком).

Зміни в структурі активів вказують на поступове переміщення капіталу зі сфери виробничих запасів у сферу високоліквідних активів (грошових коштів) та основних засобів. Це свідчить про підвищення мобільності коштів підприємства та його фінансової стійкості.

У таблиці 2.5 представлено структуру джерел фінансування ТОВ «ЗА МИР» за період 2022–2024 років.

Результати таблиці демонструють суттєві структурні зрушення в майновому стані підприємства протягом досліджуваного періоду, що свідчить про зміну стратегії управління ресурсами.

Таблиця 2.5 – Структура джерел фінансування ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +, –		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,04	0,03	0,03	-0,01	0	-0,01
Додатковий капітал	0,89	0,78	0,66	-0,11	-0,12	-0,23
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	70,54	73,4	69,3	2,86	-4,1	-1,24
Власний капітал	71,47	74,22	69,99	2,75	-4,23	-1,48
Інші довгострокові зобов'язання	0,49	0,43	0,37	-0,06	-0,06	-0,12
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0,49	0,43	0,37	-0,06	-0,06	-0,12
Короткострокові кредити банків	16,56	14,47	18,53	-2,09	4,06	1,97
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	10,51	9,58	9,39	-0,93	-0,19	-1,12
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,25	0,23	0,29	-0,02	0,06	0,04
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	0,17	0,21	0,19	0,04	-0,02	0,02
Інші поточні зобов'язання	0,54	0,86	1,24	0,32	0,38	0,7
Поточні зобов'язання і забезпечення	28,03	25,35	29,64	-2,68	4,29	1,61
Баланс	100	100	100	0	0	0

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР» (Додаток А)*

Основні засоби у загальній структурі активів характеризуються хвилеподібною динамікою. У 2023 році їх частка знизилася на 3,33% порівняно з 2022 роком (до 21,96%), проте у 2024 році відбулося зростання на 4,52%, досягнувши рівня 26,48%. Загалом за досліджуваний період питома вага основних засобів збільшилася на 1,19%, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності та оновлення матеріально-технічної бази на останньому етапі.

Запаси демонструють стійку тенденцію до суттєвого скорочення, зменшуючись з домінуючих 63,78% у 2022 році до 29,85% у 2024 році. Абсолютне відхилення за весь період становить -33,93%, причому найбільш різке падіння частки спостерігалось між 2023 і 2024 роками (-28,31%). Таке стрімке

зниження вказує на оптимізацію складських залишків та прискорення реалізації готової продукції.

Необоротні активи загалом повторюють тренд основних засобів: після зниження у 2023 році на 3,6%, у 2024 році їх частка зросла на 4,25%, склавши 28,06%. Це вказує на те, що підприємство почало більше уваги приділяти довгостроковим активам.

На противагу запасам, грошові кошти та їх еквіваленти демонструють значне зростання. Їх частка у структурі активів збільшилася з критично низьких 0,01% у 2022 році до вагомих 23,96% у 2024 році. Загальний приріст за період склав 23,95%, при цьому найсуттєвіше зростання відбулося у 2024 році (+18,33% порівняно з 2023 роком).

Зміни в структурі активів вказують на поступове переміщення капіталу зі сфери виробничих запасів у сферу високоліквідних активів (грошових коштів) та основних засобів. Це свідчить про підвищення мобільності коштів підприємства та його фінансової стійкості.

Таблиця 2.6 демонструє динаміку показників ліквідності ТОВ «ЗА МИР» за період 2022–2024 років.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «ЗА МИР» в 2022 - 2024 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	2.6	3	2.4	0.4	-0.6	-0.2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0.19	0.55	1.3	0.36	0.75	1.11
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.3	0.25	1	-0.05	0.75	0.7
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0.4	0.8	0.8	0.4	0	0.4

*Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР»
(Додаток А)

Таблиця 2.6 відображає платоспроможність підприємства та свідчить про значне покращення його фінансового стану протягом досліджуваного періоду.

Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) протягом всього періоду перебуває на рівні, що значно перевищує теоретичне нормативне значення (≥ 1). У 2023 році показник зріс до 3,0 (+0,4 пункту порівняно з 2022 роком), а у 2024 році знизився до 2,4 (-0,6 пункту). Незважаючи на зниження в останньому періоді, значення 2,4 свідчить про те, що оборотні активи підприємства у 2,4 рази перевищують його поточні зобов'язання, що гарантує високий запас платоспроможності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності демонструє виразну позитивну динаміку. Якщо у 2022 році він становив 0,19, що було нижче рекомендованих значень, то у 2023 році зріс до 0,55, а у 2024 році сягнув рівня 1,3 (+1,11 пункту за весь період). Таке стрімке зростання вказує на якісне покращення структури оборотних активів та здатність підприємства погасити всі поточні борги, не вдаючись до реалізації товарних запасів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який є найбільш жорстким критерієм платоспроможності, також зазнав кардинальних змін. Після незначного зниження у 2023 році (до 0,25), у 2024 році зафіксовано різке зростання показника до 1,0. Це означає, що на кінець 2024 року підприємство здатне миттєво погасити 100% своїх поточних зобов'язань виключно за рахунок наявних грошових коштів та їх еквівалентів.

Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості стабілізувалося на рівні 0,8 у 2023–2024 роках (проти 0,4 у 2022 році). Це свідчить про покращення балансу розрахунків: на кожну гривню кредиторської заборгованості припадає 80 копійок очікуваних надходжень від дебіторів, що знижує ризик касових розривів.

Аналіз показників ліквідності підтверджує перехід ТОВ «ЗА МИР» до моделі абсолютно стійкого фінансового стану у 2024 році. Зростання коефіцієнтів швидкої та абсолютної ліквідності корелює зі значним накопиченням грошових

коштів (виявленим у попередніх етапах аналізу) та свідчить про високу інвестиційну привабливість і надійність підприємства як партнера.

Таблиця 2.7 демонструє динаміку показників фінансової стійкості ТОВ «ЗА МИР» за період 2022–2024 років.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «ЗА МИР» в 2022 – 2024 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Власні обігові кошти, тис. грн.	50.6	66.2	64.6	15.6	-1.6	14
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0.6	0.66	0.59	0.06	-0.07	-0.01
Маневреність власних оборотних коштів	0.0001	0.111	0.57	0.1109	0.459	0.5699
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	0.7	0.86	1.4	0.16	0.54	0.7
Коефіцієнт фінансової автономії	0.7	0.74	0.7	0.04	-0.04	0
Коефіцієнт фінансової залежності	1.4	1.3	1.4	-0.1	0.1	0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0.44	0.5	0.41	0.06	-0.09	-0.03
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0.72	0.75	0.7	0.03	-0.05	-0.02
Коефіцієнт мобільності активів	2.64	3.2	2.56	0.56	-0.64	-0.08

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР» (Додаток А)*

Дані таблиці характеризують ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та ефективність управління власним капіталом.

Показник власних обігових коштів демонструє загалом позитивну динаміку, зростаючи з 50,6 тис. грн у 2022 році до 64,6 тис. грн у 2024 році. Незважаючи на незначне зниження порівняно з 2023 роком, наявність значного обсягу власних обігових коштів забезпечує стабільність виробничої діяльності.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами протягом всього періоду значно перевищував нормативне значення ($>0,1$), коливаючись від 0,6 у 2022 році до 0,66 у 2023 році та 0,59 у 2024 році. Це свідчить, що більшість оборотних активів фінансується за рахунок власного капіталу, що забезпечує високий рівень фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності) стабільно утримується на рівні 0,7–0,74. Це означає, що частка власного капіталу в загальній валюті балансу становить понад 70%. Це характеризує ТОВ «ЗА МИР» як фінансово незалежне підприємство з низьким рівнем ризику для кредиторів. Відповідно, коефіцієнт фінансової залежності коливається в межах 1,3–1,4, що є оптимальним показником.

Особливої уваги заслуговує динаміка маневреності власних оборотних коштів. Якщо у 2022 році цей показник був критично низьким (0,0001), то у 2024 році він стрімко зріс до 0,57. Це вказує на кардинальну зміну в якості активів: підприємство отримало можливість гнучко маневрувати власними ресурсами, оскільки значна їх частина перейшла у високоліквідну грошову форму.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу також залишається на високому рівні (0,41–0,5), що свідчить про раціональний розподіл власного капіталу між необоротними та оборотними активами.

Коефіцієнт мобільності активів у 2024 році склав 2,56, що підтверджує попередні висновки про структуру майна: оборотні активи (ресурси, що забезпечують поточну діяльність) у 2,5 рази перевищують необоротні активи, що є ознакою "легкої" та мобільної структури балансу.

Аналіз коефіцієнтів підтверджує, що ТОВ «ЗА МИР» має високий запас фінансової міцності. Підприємство функціонує переважно за рахунок власних ресурсів, зберігаючи високу автономію від зовнішніх кредиторів, а стрімке зростання показників маневреності у 2024 році свідчить про суттєве покращення якості управління фінансовими потоками.

Показники ділової активності (оборотності) представлено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники ділової активності ТОВ «ЗА МИР» (показники оборотності)

Показники	Рік		Абсолютний приріст (відхилення), +, –
	2023	2024	2024 / 2023
Оборотність власного капіталу, обороти	1,37	1,49	0,12
Оборотність активів, коефіцієнт трансформації, обороти	1	1,08	0,08
Фондовіддача, обороти	4,24	4,41	0,17
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, обороти	1,34	1,45	0,11
Період одного обороту оборотних активів, днів	269,22	247,45	-21,77
Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	1,31	1,96	0,65
Період одного обороту готової продукції, дні	179,95	105,27	-74,68
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	16,31	13,74	-2,57
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	22,07	26,19	4,12
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, обороти	7,63	8,45	0,82
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	47,19	42,61	-4,58
Період виробничого циклу, днів	49,57	49,04	-0,53
Період операційного циклу, днів	296,58	209,96	-86,62
Період фінансового циклу, днів	249,4	167,35	-82,05

**Джерело: Розрахунки проведені на основі фінансової звітності ТОВ «ЗА МИР»*

(Додаток А)

Дані таблиці 2.8 характеризують ефективність використання ресурсів підприємства та швидкість проходження коштів через окремі стадії кругообігу. Загальна картина свідчить про суттєве прискорення ділових процесів у звітному періоді.

Спостерігається позитивна тенденція зростання ефективності використання капіталу. Оборотноість власного капіталу збільшилася на 0,12 оборотів (до 1,49 у 2024 році), а коефіцієнт трансформації активів зріс з 1,0 до 1,08. Це означає, що кожна гривня, вкладена в майно підприємства, почала генерувати більше виручки. Показник фондівддачі також продемонстрував зростання (+0,17), досягнувши рівня 4,41, що свідчить про підвищення ефективності експлуатації основних засобів.

Найбільш вагомі позитивні зрушення відбулися у сфері управління матеріальними ресурсами. Коефіцієнт оборотності запасів зріс з 1,31 до 1,96 (+0,65 обороту), що призвело до кардинального скорочення періоду одного обороту готової продукції – на 74,68 днів (з 179,95 до 105,27 днів). Таке прискорення реалізації продукції вивільнило значні фінансові ресурси та знизило витрати на зберігання запасів.

У сфері дебіторської заборгованості спостерігається певне уповільнення оборотності. Період погашення дебіторської заборгованості збільшився на 4,12 днів (до 26,19 днів), що може бути наслідком надання клієнтам більш лояльних умов відстрочки платежу для стимулювання збуту. Водночас підприємство пришвидшило розрахунки з власними кредиторами: період погашення кредиторської заборгованості скоротився на 4,58 днів (до 42,61 дня).

Цикли діяльності. Інтегральним показником підвищення ділової активності є суттєве скорочення тривалості операційного та фінансового циклів.

- Період операційного циклу зменшився на 86,62 днів (з 296,58 до 209,96 днів), що вказує на значне пришвидшення виробничо-комерційного процесу від моменту закупівлі сировини до отримання коштів від покупців.
- Період фінансового циклу скоротився на 82,05 днів (до 167,35 днів), що є вкрай позитивним сигналом, оскільки зменшує потребу підприємства у зовнішньому фінансуванні оборотного капіталу та підвищує його фінансову маневреність.

Аналіз ділової активності ТОВ «ЗА МИР» свідчить про значне підвищення інтенсивності використання ресурсів у 2024 році. Ключовим драйвером позитивних змін стала оптимізація управління запасами та прискорення реалізації готової продукції, що дозволило суттєво скоротити тривалість фінансового циклу.

2.2 Організаційно-практичні аспекти обліку необоротних активів

Необоротні активи ТОВ «ЗА МИР» – це ресурси підприємства, призначені для використання протягом періоду, що перевищує один рік або триває довше за

один операційний цикл. Основним критерієм їх відмежування від оборотних активів є тривалість очікуваного використання. Формальні характеристики – вартість, матеріальна чи нематеріальна природа, призначення – не впливають на класифікацію. Важливо, що йдеться саме про очікуваний, а не фактичний строк експлуатації.

Наприклад, придбаний автомобіль визнається необоротним активом, якщо його планують використовувати у діяльності протягом кількох років. Проте, коли той самий автомобіль купують з наміром швидко продати, він класифікується як оборотний актив у складі товарів.

До типових необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» належать: будівлі та споруди, машини й виробниче обладнання, транспортні засоби, придбані патенти та ліцензії, довгострокова дебіторська заборгованість (із терміном погашення понад рік), а також довгострокові біологічні активи – наприклад, велика рогата худоба у сільському господарстві.

Необоротні активи отримали таку назву тому, що вони не беруть безпосередньої участі в постійному кругообігу господарських операцій. Господарський оборот (операційний цикл) передбачає послідовність дій: придбання ресурсів, їх переробку у готову продукцію, продаж і подальше повторне інвестування коштів. У цьому русі постійно задіяні запаси, товари, сировина та грошові кошти, оскільки вони безперервно переходять із однієї форми в іншу.

Натомість машини, обладнання та інші подібні об'єкти у короткостроковому періоді залишаються відносно незмінними й не обертаються в межах кожного циклу виробництва. Саме тому їх класифікують як необоротні активи — тобто ресурси, що використовуються багаторазово та підтримують функціонування великої кількості операційних циклів, не змінюючи своєї форми.

Поняття операційного циклу часто використовується як синонім господарського обороту. У деяких підприємств він може тривати понад рік, особливо коли виробництво пов'язане зі складною технікою або довготривалими технологічними процесами.

Водночас поділ активів на оборотні й необоротні є певною мірою умовним, адже кожен актив так чи інакше бере участь у створенні доходу. Навіть основні засоби, хоч і не обертаються у фізичному сенсі, поступово переносять свою вартість на продукцію через амортизацію, яка відображає їхнє поступове зношення.

У Плані рахунків бухгалтерського обліку підприємств, затвердженому наказом Мінфіну від 30.11.1999 № 291, необоротні активи виділено в окремий клас 1. Саме в цьому класі згруповано рахунки, призначені для обліку довгострокових ресурсів ТОВ «ЗА МИР».

Нижче подається узагальнена класифікація рахунків цього класу у ТОВ «ЗА МИР» (Таблиця 2.9).

Особливості бухгалтерського обліку необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» включають кілька ключових моментів.

По-перше, нарахування зносу або амортизації. Основні засоби підлягають обліку зносу, а нематеріальні та біологічні активи – амортизації. Це поступовий розподіл вартості активів на витрати протягом строку їх корисного використання. Наприклад, автомобіль вартістю 600 000 грн можна амортизувати протягом 5 років щомісячно по 10 000 грн. Деякі активи, такі як земля, дебіторська заборгованість, капітальні інвестиції, гудвіл та інвестиційна нерухомість, обліковуються без нарахування амортизації, якщо вони оцінюються за справедливою вартістю.

По-друге, переоцінка активів. Через тривалий строк використання облікова вартість активів може відрізнятись від їх ринкової вартості. Підприємства проводять переоцінку основних засобів, нематеріальних та біологічних активів за потреби, але малоцінні необоротні матеріальні активи не переоцінюються.

По-третє, облік капітальних інвестицій. Придбання або створення основних засобів, нематеріальних та біологічних активів спочатку відображається на рахунках капітальних інвестицій, доки вони не введені в експлуатацію. Це дозволяє враховувати вартість значних активів, яка формується протягом тривалого часу та включає витрати на будівництво, доставку та монтаж.

Таблиця 2.9 – Класифікація необоротних активів у ТОВ «ЗА МИР»

Група необоротних активів	Рахунок обліку	Приклад необоротного активу
Інвестиційна нерухомість	100	Нерухомість, призначена виключно для отримання прибутку через її здавання в оренду
Основні засоби	101-109	До цієї категорії активів входять земельні ділянки, будівлі та споруди, різноманітна техніка й обладнання, транспортні засоби, а також інструменти, прилади та меблі. Також до цієї групи відносять тварин і багаторічні насадження, якщо вони не використовуються у сільськогосподарській діяльності, а також плодоносні рослини.
Інші необоротні матеріальні активи	111-117	До інших видів основних засобів належать тимчасові конструкції, такі як огорожі, фургони чи кіоски, малоцінні необоротні матеріальні активи вартістю до 20 000 грн, бібліотечні фонди, а також витрати на поліпшення або модернізацію орендованих основних засобів.
Нематеріальні активи	121-127	До цієї групи активів відносяться ліцензії на програмне забезпечення, придбані торговельні марки та інші об'єкти інтелектуальної власності.
Накопичений знос (амортизація)	131-134	Накопичена за весь період експлуатації амортизація основних засобів, нематеріальних та біологічних активів
Капітальні інвестиції	151-155	Кошти, витрачені на створення або придбання основних засобів, нематеріальних та довгострокових біологічних активів, є капітальними інвестиціями. До них належать недобудовані або придбані, але ще не введені в експлуатацію основні засоби, малоцінні необоротні матеріальні активи, нематеріальні та біологічні активи.
Довгострокові біологічні активи	161-166	Відносяться тварини, які використовуються для тривалого отримання доходу (наприклад, стада дійних корів, коні, вівці та інша худоба), а також багаторічні насадження, зокрема фруктові сади.
Довгострокова дебіторська заборгованість	181-183	Дебіторська заборгованість зі строком погашення понад один рік, наприклад, видані працівникам позики або заборгованість за отриманими векселями.
Інші необоротні активи	184	Належать довгострокові витрати майбутніх періодів, довгострокові депозити, недоступні для використання протягом 12 місяців, а також активи, що виникають за орендованими основними засобами.

**Джерело: Узагальнено автором на основі облікової політики ТОВ «ЗА МИР»*

Четверта особливість – дисконтування довгострокової дебіторської заборгованості. Якщо погашення боргу відбувається тривалий час, його вартість коригується з урахуванням знецінення грошей у часі. Наприклад, борг у 50

млн.грн, що буде повернутий через 5 років при ставці 10%, у балансі відображається як приблизно 31 млн. грн.

По-п'яте, застосування специфічних первинних документів. Для матеріальних необоротних активів використовуються інвентарні або номенклатурні картки, що відображають важливість і тривалість використання активів.

Ще одна особливість – менша періодичність інвентаризацій. Для земель, будівель, споруд та інших об'єктів нерухомості інвентаризація проводиться зазвичай раз на три роки.

Нарешті, тестування на зменшення корисності активів. Ця процедура передбачає перевірку, чи не зменшилася вартість активів, і при необхідності – відображення витрат у балансі. Тестування застосовується до основних засобів, інвестиційної нерухомості, нематеріальних активів і гудвілу, а відновлення корисності можливе лише в межах попереднього зменшення вартості.

Правила бухгалтерського обліку дозволяють ТОВ «ЗА МИР» самостійно визначати параметри обліку необоротних активів у своїй обліковій політиці.

Підприємство обирає методи нарахування амортизації для основних засобів, МНМА, нематеріальних і біологічних активів, а також інвестиційної нерухомості.

Також підприємство встановлює вартісну межу розділення МНМА та основних засобів, зазвичай до 20 000 грн, метод оцінки активів – за справедливою вартістю або історичною (фактичною), ліквідаційну вартість (часто приймають рівною нулю) та очікуваний строк корисного використання.

Якщо плани використання активів змінюються, їх облік теж коригується. Наприклад, автомобіль, який спочатку призначався для довгострокового використання, але його вирішили продати, переводиться до групи вибуття (субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу») і відображається поза необоротними активами.

У фінансовій звітності необоротні активи відображаються окремим розділом балансу (Звіт про фінансовий стан) та деталізуються у примітках. Здебільшого вони подаються першими серед активів, хоча у фінансових установах

можуть не розділятися і подаватися разом з оборотними активами за зменшенням ліквідності, де необоротні активи займають кінець списку.

2.3 Удосконалення обліку необоротних активів

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ЗА МИР» за 2022–2024 роки показав активізацію інвестиційної діяльності, що сприяла збільшенню вартості основних засобів та необоротних активів. Враховуючи виклики воєнного часу та необхідність забезпечення кібербезпеки облікових даних, критично важливим напрямом удосконалення обліку є перехід на сучасні вітчизняні ERP-системи, такі як «BASERP», що також обґрунтовується в дослідженнях С.А. Гаркуші [2]. Переваги використання хмарних та сучасних ERP-систем для підвищення організаційної ефективності підтверджуються дослідженнями М. Хадіді[34] та А. Шейка[37]. Це дозволить автоматизувати процеси управління активами, забезпечити детальний аналітичний облік та мінімізувати помилки ручного введення даних, що корелюється з висновками В. Ісмаїла щодо впливу ERP на результативність бізнесу [36].

Для ТОВ «ЗА МИР» пропонується впровадити методику кількісного обліку придбання та введення в експлуатацію устаткування, реалізовану в системі BAS ERP. Цей підхід є оптимальним, коли закупівлею активів займається служба постачання, а обладнання певний час може зберігатися на складі перед монтажем.

Значення автоматизації обліку необоротних активів полягає в підвищенні ефективності управління майном підприємства, забезпеченні достовірності облікової інформації та своєчасності прийняття управлінських рішень. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє мінімізувати вплив людського фактора, зменшити кількість помилок при відображенні операцій з надходження, переміщення, вибуття та переоцінки необоротних активів, а також забезпечити єдність даних бухгалтерського, податкового та управлінського обліку.

Автоматизація обліку сприяє точному та оперативному нарахуванню амортизації відповідно до обраної облікової політики, строків корисного

використання та методів амортизації, що особливо важливо в умовах інтенсивної експлуатації основних засобів і змін зовнішнього середовища. Крім того, автоматизовані системи забезпечують систематизацію та збереження первинних документів, формування регістрів обліку і фінансової звітності, а також підвищують прозорість руху необоротних активів.

Процес автоматизації обліку в системі пропонується розділити на три ключові етапи, що забезпечить наскрізний контроль за формуванням первісної вартості активів.

Етап 1. Надходження активів та їх складський облік. Для оформлення операцій закупівлі пропонується використовувати документ «Придбання товарів і послуг» з видом операції «Купівля у постачальника». На цьому етапі активи оприбутковуються як номенклатурні позиції (устаткування) на склад, що дозволяє контролювати їх кількісний рух до моменту монтажу. Приклад заповнення документа наведено на рисунку 2.1.

Придбання товарів і послуг HA00-000012 від 16.01.2023 10:00:00

Головне [Задачі](#) [Мої нотатки](#)

Провести і закрити Друк Звіти Файли ?

Основне **Товари (1)** Доставка Додатково

☐ Надходження по замовленню

Номер: HA00-000012 від: 16.01.2023 10:00:00 Госп. операція: Купівля у постачальника

Постачальник: Представництво компанії АРІО Організація: Національна ТОВ

Контрагент: Представництво компанії АРІО Договір: Договір купівлі

Оферта: Договір постачання Склад: Склад відділу постачання

Валюти: [Документ і розрахунки: 208 194.00 UAH](#)

Оплата: [До оплати 16.01.2023 \(100%\)](#) [Розрахунки за договором](#) [Залік оплати](#)

Коментар:

N	Номенклатура	Характеристика	№ Серія	Кількість	Вид ціни	% руч.	Сума	Ставка ПДВ	Сума з ПДВ	Податкове призначення (ПДВ)	ПДВ (неопод. частка)	Під од.
				Од. вим.	Ціна	Сума руч.		ПДВ				
1	Генератор	<характеристика>	№ <серія>	5,000	шт	34 699,00	173 495,00	20%	208 194,00	Оподатк. ПДВ	<для пропорц. розподілу>	<для пропорц. розподілу>

ПДВ: 34 699,00 Всього з ПДВ: 208 194,00 UAH

Рисунок 2.1 – Відображення надходження устаткування в документі «Придбання товарів і послуг»

*Джерело: Запропоновано автором на основі програми «BAS. ERP»

Удосконалення полягає в автоматизації контитування рахунків. Бухгалтеру не потрібно вручну вказувати рахунки 1521 або 1531 у кожному документі. Натомість, ці рахунки налаштовуються один раз у картці номенклатури через реквізит «Група фінансового обліку», як показано на рисунку 2.2. Це мінімізує ризик помилкового віднесення капітальних інвестицій на рахунки запасів.

The image shows two screenshots from the BAS.ERP software interface. The top screenshot is the 'Generator (Nomenclature)' window, specifically the 'Requisites' tab. It shows fields for 'Working name' (Генератор) and 'Name for printing' (Генератор EcoFlow). Under 'Financial Accounting' (Фінансовий облік), the 'Financial Accounting Group' (Група фінансового обліку) is set to 'Depreciation' (Устаткування), which is highlighted with a red box. A red arrow points from this box to a second, larger screenshot below. This second screenshot is a detailed view window titled 'Устаткування (Група параметрів фінансового обліку номенклатури)'. It shows the 'Account' (Рахунок) set to '1521', also highlighted with a red box. Other fields include 'Description' (Опис), 'Value Type' (Вид цінності) set to 'OZ', and 'Group' (Група). The window also lists various accounting accounts and provides instructions on how they are used for document display.

Рисунок 2.2 – Налаштування групи фінансового обліку для автоматизації проводок

**Джерело: Запропоновано автором на основі програми «BAS. ERP»*

Етап 2. Формування вартості необоротних активів (Капіталізація). Специфікою запропонованої методики є те, що безпосереднє введення в експлуатацію з рахунків 1521/1531 системою не передбачено. Для ТОВ «ЗА МИР» пропонується впровадити обов'язкове використання документа «Внутрішнє споживання товарів» з видом операції «Списання на витрати / активи» (Рисунок 2.3).

Списання товарів за вимогою HA00-000003 від 18.07.2023 17:09:25

Головне [Задачі](#) [Мої нотатки](#)

Провести і закрити [Звіти](#) [Друк](#) [Файли](#) [Ще](#) [?](#)

Основне **Товари (1)** Додатково

☐ Споживання по замовленню

Номер: HA00-000003 від: 18.07.2023 17:09:25 Госп. операція: **Списання на витрати / активи**

Організація: Національна ТОВ Склад: Склад відділу постачання

Підрозділ: Адміністрація

Коментар:

[Додати](#) [Зазначити серії](#) [Заповнити](#) [Ще](#)

N	Номенклатура	№ Серія	Кількість	Стаття списання	Рахунок списання
1	Генератор	№ <серія зазначається окремо>	Од. вим. 1,000	Аналітика	
			шт	Купівля ОЗ	<визначається статтею витрат>
				Генератор	

Рисунок 2.3 – Оформлення передачі устаткування до складу капітальних інвестицій

**Джерело: Запропоновано автором на основі програми «BAS. ERP»*

Цей документ списує актив зі складу та формує вартість необоротного активу на рахунках 151, 1522 або 1532. Критично важливим елементом тут є налаштування Статті витрат. В аналітиці витрат необхідно обрати тип «Формування вартості необоротних активів» та вказати рахунок обліку (наприклад, 1522), що дозволить автоматично акумулювати всі витрати на конкретному об'єкті будівництва чи основному засобі (Рисунок 2.4).

← → ☆ Купівля ОЗ (Стаття витрат) 🔗 ⋮ ×

Головне Задачі Мої нотатки

Записати та закрити Записати Створити на підставі ⌵ Настройки ⌵ Ще ⌵ ?

Основне **Регламентований облік і МФО** Обмеження використання

Найменування: Купівля ОЗ Код: 00-000023

Опис:

Група статей: Капітальні інвестиції та витрати на поточний ремонт ... 📄

Тип витрат: Формування вартості необоротних активів ...

В регл. обліку: Віднести на необоротні активи ...

В упр. обліку: так само як в регл. обліку ...

☐ Витрати на ремонт ОЗ ?

Тип аналітики витрат

☒ Основні засоби ☐ Об'єкти будівництва ☐ НМА

Рахунок: 1522 ... 📄 ?

Рахунки обліку використовуються при відображенні документів в обліку, якщо для організації та підрозділу не налаштовані виключення.

[Налаштувати рахунки обліку по організаціях і підрозділах](#)

Рахунок 8 класу: ... 📄

Рахунок обліку 8 класу використовується при відображенні документів в обліку, якщо для організації в обліковій політиці встановлено використання 8 і 9 класів рахунків.

Рисунок 2.4 – Налаштування статті витрат для коректного формування вартості необоротних активів

**Джерело: Запропоновано автором на основі програми «BAS. ERP»*

Етап 3. Введення в експлуатацію та нарахування амортизації. Фінальним етапом є створення документа «Прийняття до обліку ОЗ». На цьому етапі бухгалтер фіксує ключові параметри об'єкта: матеріально-відповідальну особу, підрозділ та рахунки обліку (Рисунок 2.5).

Прийняття до обліку ОЗ (2.1) HA00-000002 від 18.07.2023 18:11:25

Провести і закрити

Основне Амортизація Відображення витрат Основні засоби (1) Додатково Комісія Коментар

Номер: HA00-000002 від: 18.07.2023 18:11:25 Організація: Національна ТОВ

Подія ОЗ: Прийняття до обліку з введенням в експ. Підприємство: Адміністрація

Відповідальний: Адмінко

Основних засобів: 104

Накопиченої амортизації: 131

Рахунок обліку дооцінок ОЗ: 411

Податковий облік

Податкова група ОЗ: Група 4: Машини та обладнання

Податкове призначення: Оподатк. ПДВ

Місцезнаходження

Підприємство: Адміністрація

МВО: Архипов Василь Семенович

Адреса:

Рисунок 2.5 – Основні параметри прийняття об'єкта основних засобів до обліку

*Джерело: Запропоновано автором на основі програми «BAS. ERP»

Особливу увагу слід приділити налаштуванню амортизації. Для ТОВ «ЗА МИР» рекомендується застосовувати прямолінійний метод, що спростить адміністрування. У системі BAS ERP на закладці «Амортизація» необхідно вказати строк корисного використання (в місяцях) та ліквідаційну вартість (Рисунок 2.6).

Прийняття до обліку ОЗ (2.1) HA00-000002 від 18.07.2023 18:11:25

Провести і закрити

Основне Амортизація Відображення витрат Основні засоби (1) Додатково Комісія Коментар

Амортизація в бухгалтерському обліку

Нарахування амортизації: ☒

Метод нарахування: Прямолінійний

Строк використання (місяців): 60 (5 років)

Ліквідаційна вартість: 0,00

Графік амортизації:

Амортизація в податковому обліку

Нарахування амортизації: ☒

Метод нарахування: Прямолінійний

Строк використання (місяців): 60 (5 років)

Прямолінійний

Виробничий

Зменшення залишку

Прискореного зменшення залишку

Кумулятивний (по сумі чисел років)

Рисунок 2.6 – Параметри нарахування амортизації в обліковій системі

*Джерело: Запропоновано автором на основі програми «BAS. ERP»

Важливим елементом внутрішнього контролю в запропонованій системі є процедура «Закриття місяця». Формування остаточних проводок та розрахунок собівартості необоротних активів відбувається не в момент створення документа, а саме під час регламентної процедури. Це гарантує, що у вартість активу будуть включені всі додаткові витрати, понесені протягом звітного періоду.

Проведений аналіз діяльності ТОВ «ЗА МИР» показав високу фінансову стійкість та прибутковість підприємства. Однак зростання масштабів діяльності вимагає модернізації облікової системи. Запропоноване впровадження програмного комплексу BAS ERP та налаштування наскрізного кількісного обліку капітальних інвестицій дозволить автоматизувати облік, забезпечити чітке розмежування складського та бухгалтерського обліку активів, а також підвищити точність розрахунку амортизаційних відрахувань.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ЗА МИР» СУМСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 Організаційні засади аудиту необоротних активів

Аудит у сільському господарстві є спеціалізованою формою контролю фінансово-господарської діяльності, яка має на меті забезпечення достовірності бухгалтерської інформації, оцінку ефективності використання ресурсів та управління ризиками. Особливістю аграрного сектору є специфіка активів, що включає землю, багаторічні насадження, тварин, сільськогосподарську техніку та будівлі, які підлягають значним сезонним коливанням, природним ризикам та економічним впливам. Це створює підвищені вимоги до якості аудиторських процедур та системи внутрішнього контролю.

Важливою метою аудиту є підтвердження достовірності фінансової звітності, яка відображає рух і стан необоротних та оборотних активів підприємства. Для сільськогосподарських підприємств, таких як фермерські господарства та аграрні компанії, аудиторські процедури повинні враховувати особливості сезонного виробництва, циклічність збору врожаю та змінну продуктивність тварин. Недооцінка цих аспектів може призвести до суттєвих викривлень у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Одним із ключових напрямів аудиту в аграрному секторі є перевірка необоротних активів. До них належать багаторічні насадження, будівлі та споруди, техніка, транспортні засоби, а також біологічні активи – худоба, птахи, багаторічні рослини. Для оцінки їх стану аудитор використовує методи фізичного обстеження, інвентаризації, аналітичні процедури та порівняння облікових даних із фактичними результатами. Важливою складовою є також тестування на знецінення (ImpairmentTest), яке дозволяє своєчасно виявляти втрати вартості

активів унаслідок фізичного зносу, змін економічного середовища або технологічного старіння обладнання.

Аудит у сільському господарстві здійснюється за комплексним підходом, що охоплює оцінку внутрішнього контролю, документування результатів перевірки, аналітичний контроль та застосування цифрових технологій. Сучасні інформаційні системи дозволяють автоматизувати облік, нарахування амортизації, переоцінку активів, а також відстежувати рух і стан техніки, урожаю та тварин у режимі реального часу. Це особливо важливо для підприємств із великою площею земельних ділянок та значним парком техніки, де ручний контроль є малоефективним і затратним.

Важливим аспектом аудиту є оцінка ризиків, пов'язаних із зовнішніми та внутрішніми чинниками. До зовнішніх відносяться природні катаклізми, сезонні коливання цін на продукцію, зміни законодавства та податкового регулювання. До внутрішніх – неефективне використання ресурсів, зношування техніки, недостатній контроль за веденням обліку та потенційні шахрайські дії. Аудиторські процедури повинні забезпечувати своєчасне виявлення таких ризиків та надання рекомендацій для їх мінімізації.

Особливу увагу приділяють перевірки біологічних активів. Стан стада тварин, врожайність багаторічних насаджень та якість культур впливають на фінансові результати підприємства і потребують спеціалізованих методик оцінки. Для цього застосовують комбінацію фізичного огляду, статистичних моделей прогнозування продуктивності та порівняння з історичними даними. Такі методи дозволяють об'єктивно визначати вартість активів та прогнозувати економічні показники, що є основою управлінських рішень.

Документальне оформлення аудиту в аграрному секторі також має специфіку. Всі операції щодо необоротних активів та результатів інвентаризації повинні бути систематизовані та підтверджені належними первинними документами. Це дозволяє забезпечити контроль за повнотою та достовірністю даних, а також створює надійну базу для аудиторських висновків, планування виробництва та інвестиційної діяльності.

Таким чином, аудит в сільському господарстві є комплексним процесом, який поєднує фінансовий контроль, оцінку ефективності використання активів, управління ризиками та застосування сучасних інформаційних технологій. Для підприємств аграрного сектора він виступає не лише інструментом підтвердження достовірності облікових даних, а й засобом підвищення ефективності управління ресурсами, оптимізації виробничих процесів та забезпечення стійкого розвитку в умовах змінного економічного і природного середовища.

Ефективне управління необоротними активами неможливе без їх правильного обліку та періодичного аудиту. Аудит, як незалежна перевірка стану активів, їх вартості та використання, дозволяє виявити недоліки в управлінні, запобігти втратам та оптимізувати процеси амортизації, модернізації та переоцінки. Для ТОВ «ЗА МИР» аудит необоротних активів має особливе значення через специфіку сільськогосподарської діяльності, сезонність виробництва та високу вартість ресурсів, що використовуються протягом тривалого часу.

Аудит необоротних активів має кілька ключових функцій. По-перше, він забезпечує достовірність облікових даних. Незалежна перевірка дозволяє виявити помилки в обліку, неточності у вартості активів, а також порушення методики нарахування амортизації.

По-друге, аудит сприяє контролю ефективності використання активів. Для ТОВ «ЗА МИР» це особливо актуально, адже сезонні коливання та погодні умови можуть впливати на продуктивність багаторічних насаджень і стан тварин. Аудиторська перевірка допомагає встановити, чи використовуються активи відповідно до призначення та чи не допускається їх необґрунтоване списання.

По-третє, аудит сприяє захисту активів від втрат і зловживань. Сільськогосподарські підприємства часто мають у користуванні значні земельні ділянки, техніку та запаси продукції. Аудиторська перевірка дозволяє виявити випадки неправомірного використання активів, крадіжок, псування майна або недостачу.

По-четверте, аудит необоротних активів допомагає оптимізувати процеси управління фінансовими ресурсами. На підставі результатів перевірки керівництво ТОВ «ЗА МИР» може приймати рішення щодо модернізації обладнання, реконструкції будівель, переоцінки активів або їх реалізації. Це сприяє підвищенню рентабельності виробництва та ефективності використання капіталу.

Аудит необоротних активів у сільськогосподарських підприємствах має низку специфічних аспектів.

По-перше, біологічні активи потребують особливої уваги. ТОВ «ЗА МИР» утримує стада дійних корів та багаторічні насадження. Аудит включає перевірку наявності, стану та продуктивності тварин, оцінку врожайності насаджень і відповідність облікових даних реальному стану господарства.

По-друге, земельні ділянки та нерухомість вимагають контролю правового статусу та відповідності документів. Аудит включає перевірку прав власності, довгострокових орендних договорів, а також відповідність вартості активів ринковим умовам.

По-третє, машини та обладнання перевіряються щодо фізичного стану, правильності нарахування амортизації та ефективності використання. Для сільськогосподарського підприємства це важливо, оскільки від технічного стану машин залежать терміни виконання посівних і збиральних робіт.

По-четверте, нематеріальні активи, такі як ліцензії та програмне забезпечення для автоматизації виробництва, також підлягають аудиту, оскільки їх використання впливає на управлінські та технологічні процеси.

Аудит необоротних активів здійснюється за допомогою кількох методичних підходів, що дозволяють комплексно оцінити наявність, стан та вартість ресурсів підприємства.

Документальна перевірка є базовим методом, що передбачає аналіз первинних бухгалтерських документів, договорів купівлі-продажу, інвентарних карток та інших підтверджувальних матеріалів. Мета цієї процедури —

встановити законність придбання активів, їхню облікову вартість та відповідність обліку фактичному стану.

Фізична перевірка активів включає огляд і безпосереднє обстеження основних засобів, будівель, техніки, транспортних засобів, багаторічних насаджень та тварин. Вона дозволяє підтвердити наявність активів, оцінити їхній стан, а також визначити потребу у ремонті або модернізації.

Аналітичні процедури передбачають порівняння облікових даних із фактичними результатами діяльності підприємства, аналіз змін у вартості активів, контроль нарахування амортизації та списання. Цей метод дозволяє виявляти можливі невідповідності та помилки у веденні обліку.

Оцінка ризиків і контролю спрямована на перевірку ефективності внутрішніх контрольних процедур, визначення потенційних загроз для активів та виявлення факторів, які можуть призвести до втрат або знецінення.

Тестування на зменшення корисності активів застосовується для перевірки відповідності облікової вартості активів їхній ринковій або справедливій вартості. У разі виявлення знецінення вартість активу зменшується в балансі, а відповідні витрати відображаються у фінансовій звітності.

Для сільськогосподарського підприємства ТОВ «ЗА МИР» аудит необоротних активів має велике практичне значення. Він забезпечує достовірність облікових даних та фінансової звітності, що є основою для прийняття управлінських рішень та планування діяльності.

Аудиторська перевірка сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства. Вона дозволяє контролювати стан багаторічних насаджень, здоров'я тварин, працездатність машин та обладнання, що безпосередньо впливає на продуктивність і якість виробництва.

Крім того, аудит допомагає виявляти випадки невідповідного використання активів, псування майна, зловживань або недостач, що запобігає фінансовим втратам та зберігає капітал підприємства.

Результати аудиту також забезпечують основу для оптимізації управлінських рішень щодо модернізації, реконструкції або списання активів. Вони дозволяють

підприємству планувати амортизаційні відрахування, проводити переоцінку активів та приймати обґрунтовані інвестиційні рішення.

Окрім цього, аудит підвищує інвестиційну привабливість підприємства. Достовірна інформація про стан необоротних активів демонструє потенційним інвесторам фінансову стабільність та прозорість ведення обліку.

Завдяки систематичному аудиту ТОВ «ЗА МИР» отримує можливість забезпечити контроль над усіма видами необоротних активів, підвищити ефективність управління та мінімізувати ризики фінансових втрат. Це, у свою чергу, сприяє сталому розвитку підприємства та досягненню його стратегічних цілей.

Ефективність управління необоротними активами ТОВ «ЗА МИР» та достовірність відображення їх вартості у фінансовій звітності є предметом аудиторського дослідження. Враховуючи, що за результатами аналізу (Розділ 2) балансова вартість необоротних активів підприємства у 2024 році зросла до 43 206 тис. грн, а масштаби діяльності суттєво розширилися, проведення аудиту стає критично важливим для підтвердження реальності інвестиційної діяльності та фінансової стійкості агропідприємства.

Аудит необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» здійснюється відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Міжнародних стандартів аудиту. Його метою є надання незалежної оцінки достовірності інформації про наявність, стан, оцінку та рух основних засобів, нематеріальних та біологічних активів у фінансовій звітності за 2024 рік.

Процес організації аудиту складається з кількох послідовних етапів:

1. Планування аудиту (МСА 300). На цьому етапі вивчається специфіка діяльності ТОВ «ЗА МИР» (аграрний сектор, розташування у Сумській області), оцінюється система внутрішнього контролю та визначається рівень суттєвості.

2. Оцінка ризиків (МСА 315). Враховуючи розташування підприємства в зоні підвищеного ризику (Сумський район), особливу увагу слід приділити ризику фізичного існування активів та їх можливого знеціненню внаслідок воєнних дій.

3. Збір аудиторських доказів (МСА 500).

Узагальнення результатів та формування висновку.

Ключовим елементом організації аудиту є розробка Стратегії та Плану аудиту. Для ТОВ «ЗА МИР» план перевірки необоротних активів повинен охоплювати ключові передумови (твердження), наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 –План аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР»

Передумови (Assertion)	Напрями перевірки	Аудиторські процедури
Існування	Перевірка фактичної наявності активів.	Участь в інвентаризації основних засобів та біологічних активів. Огляд об'єктів у с. Кекине.
Права та обов'язки	Підтвердження права власності.	Перевірка правовстановлюючих документів на землю, технічних паспортів на сільгосптехніку, договорів купівлі-продажу.
Повнота	Перевірка відображення всіх придбаних активів.	Звірка даних інвентаризаційних описів з регістрами обліку (рахунки 10, 15, 16). Аналіз первинних документів на надходження.
Оцінка та розподіл	Перевірка правильності визначення вартості та амортизації.	Перерахунок амортизації. Перевірка правильності формування первісної вартості (включення транспортних витрат, монтажу). Оцінка наявності ознак знецінення.
Точність	Арифметична перевірка.	Перевірка кореспонденції рахунків при списанні та оприбуткуванні активів.

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності ТОВ «ЗА МИР»*

Важливим організаційним аспектом є визначення рівня суттєвості (МСА 320). Це граничне значення помилки у звітності, яке може вплинути на економічні рішення користувачів. Для розрахунку суттєвості для ТОВ «ЗА МИР» за 2024 рік використаємо дані фінансової звітності (Додаток А).

Як базу для розрахунку доцільно обрати чистий дохід від реалізації, оскільки підприємство демонструє стабільне зростання доходів, або прибуток до оподаткування, оскільки підприємство є прибутковим. Розрахунок наведено в таблиці 3.2.

Виходячи з професійного судження та аналізу показників, встановимо загальний рівень суттєвості на рівні 1 500 тис. грн. Тоді:

- робоча суттєвість (75% від загальної) = 1 125 тис. грн.;
- поріг для явно незначних викривлень (5% від загальної) = 75 тис. грн.

Таблиця 3.2– Розрахунок рівня суттєвості для аудиту ТОВ «ЗА МИР» за 2024 рік

Показник (База)	Значення, тис. грн	Відсоток суттєвості (рекомендований)	Розрахункове значення, тис. грн
Чистий дохід від реалізації	153 370	0,5% – 1,0%	766 – 1 533
Валюта балансу (Активи)	154 002	1,0% – 2,0%	1 540 – 3 080
Власний капітал	107 787	2,0% – 5,0%	2 155 – 5 389
Прибуток до оподаткування	25 129	5,0% – 10,0%	1 256 – 2 512
Загальна суттєвість (середнє)	–	–	1 500

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності ТОВ «ЗА МИР»*

Це означає, що будь-яка помилка в обліку необоротних активів, сума якої перевищує 75 тис. грн, має фіксуватися аудитором, а помилки понад 1 500 тис. грн вважатимуться такими, що суттєво викривляють звітність.

При організації аудиту ТОВ «ЗА МИР» слід враховувати компоненти аудиторського ризику:

- властивий ризик – оцінюється як високий. Це зумовлено специфікою аграрного виробництва (залежність біологічних активів від клімату), розташуванням у Сумській області (ризик пошкодження майна) та активним оновленням технічного парку у 2024 році, що збільшує кількість складних операцій;

- ризик контролю – оцінюється як середній. Підприємство прибуткове, фінансово стійке, але, як зазначено в п. 2.3, використовує застаріле програмне забезпечення і лише планує перехід на ERP-системи, що створює ризики механічних помилок;

- ризик не виявлення – має бути мінімізований аудитором шляхом збільшення обсягу вибірки при перевірці первинних документів на придбання техніки.

Враховуючи відсутність на підприємстві відділу внутрішнього аудиту, перевірка здійснюється із залученням зовнішніх аудиторів або ревізійної комісії. Організаційно аудитор повинен отримати доступ до:

- Наказу про облікову політику;
- Інвентарних карток обліку основних засобів;
- Журналів-ордерів по рахунках 10, 11, 12, 13, 15;
- Первинних документів (накладних, актів приймання-передачі).

Таким чином, організаційні засади аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» передбачають застосування ризик-орієнтованого підходу. Визначений рівень суттєвості у 1 500 тис. грн дозволяє сконцентрувати увагу на найбільш вартісних об'єктах – сільськогосподарській техніці та незавершених капітальних інвестиціях, які формують основу майнового потенціалу підприємства.

3.2 Документальне оформлення аудиту необоротних активів

Документальне оформлення аудиту необоротних активів є ключовим етапом у процесі контролю та оцінки ресурсів підприємства. Воно забезпечує надійну основу для формування аудиторського висновку, підтверджує повноту та достовірність проведених процедур і дозволяє відобразити результати аудиту у фінансовій звітності відповідно до нормативних стандартів. Для сільськогосподарських підприємств, таких як ТОВ «ЗА МИР», це питання набуває особливої важливості через специфіку активів, що включають багаторічні насадження, стадо тварин, техніку та будівлі, які підлягають сезонним і економічним коливанням.

Відповідно до МСА 230 «Аудиторська документація», документальне оформлення покликане підтвердити, що аудит був спланований та здійснений відповідно до стандартів і законодавчих вимог, а також забезпечити можливість перевірки та оцінки проведених процедур сторонніми фахівцями. Цей аспект особливо актуальний для ТОВ «ЗА МИР», оскільки підприємство здійснило значне оновлення основних засобів у 2024 році, що вимагає детального відображення операцій з надходження, вибуття та амортизації активів.

Процес документального оформлення аудиту пропонується структурувати на два ключові типи аудиторських файлів: постійне досьє (Permanent File) та

поточне дос'є (CurrentFile). Постійне дос'є включає документи довгострокового значення, такі як правовстановлюючі документи на земельні ділянки та майно, технічні паспорти на техніку, накази про облікову політику та інші регламентні документи. Поточне дос'є формує основу робочих документів аудитора (РДА) для перевірки операцій поточного року та містить матеріали щодо руху активів, нарахування амортизації, переоцінки та знецінення активів, а також результати тестування внутрішнього контролю.

Особлива увага приділяється перевірці ефективності системи внутрішнього контролю ТОВ «ЗА МИР». Аналіз ризиків, пов'язаних із застарілим програмним забезпеченням та ручним введенням даних, дозволяє аудитору визначити рівень контролю і обсяг необхідної вибірки для перевірки. Документування результатів тестування внутрішнього контролю забезпечує прозорість процедур і дозволяє систематично відстежувати слабкі місця у контролі за необоротними активами.

Ключовим етапом документального оформлення є підтвердження руху основних засобів та інших необоротних активів. Для цього формується «Зведена відомість руху необоротних активів», яка звіряється з даними бухгалтерського обліку, Головної книги та Балансу. Такий підхід дозволяє аудитору перевірити достовірність приросту активів, їх вибуття, нарахування амортизації та відповідність облікової політики підприємства.

Не менш важливим аспектом є документальне підтвердження правильності нарахування амортизації. Помилки у цьому процесі безпосередньо впливають на фінансовий результат підприємства та можуть викривити прибуток. Робочі документи аудитора повинні включати вибіркового перерахунок амортизації для найбільш вартісних об'єктів, а також реєстрацію спостережень під час інвентаризацій, включаючи перевірку наявності, технічного стану та відповідності облікових даних фактичному стану активів.

Систематичне документування також включає оформлення протоколів участі аудитора в інвентаризації, складання реєстрів виявлених порушень та зауважень, ведення таблиць контролю знецінення активів та перерахунків амортизації. Цей підхід дозволяє не лише підтвердити наявність і стан активів, але

й формує основу для оцінки їх ефективності, планування виробничих процесів та прийняття стратегічних управлінських рішень.

Отже, документальне оформлення аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» є комплексною процедурою, що охоплює збір, систематизацію та перевірку всіх аудиторських доказів, забезпечує прозорість процесу та підвищує достовірність фінансової звітності. Належне документування створює підґрунтя для ефективного управління ресурсами, зниження ризиків втрат активів та оптимізації виробничих і фінансових процесів підприємства.

Якість аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» безпосередньо залежить від належного документування аудиторських доказів. Відповідно до МСА 230 «Аудиторська документація», документальне оформлення забезпечує основу для аудиторського висновку та докази того, що аудит був спланований і проведений відповідно до стандартів і законодавчих вимог.

Враховуючи виявлені у розділі 2 особливості діяльності ТОВ «ЗА МИР» (значне оновлення основних засобів у 2024 році, аграрна специфіка, розташування в зоні ризику), процес документування пропонується структурувати шляхом формування двох типів аудиторських файлів:

Постійне досьє (Permanent File): містить документи, що мають довгострокове значення. Для ТОВ «ЗА МИР» сюди обов'язково включаються копії правовстановлюючих документів на земельні ділянки (паї), технічні паспорти на сільськогосподарську техніку, Наказ про облікову політику.

Поточне досьє (Current File): містить робочі документи, що стосуються перевірки 2024 року.

Робочі документи аудитора (РДА) Для перевірки необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» розроблено комплект робочих документів. Першим етапом є тестування системи внутрішнього контролю, оскільки в п. 2.3 було ідентифіковано ризики, пов'язані з використанням застарілого ПЗ та ручним введенням даних.

Приклад оформлення тесту внутрішнього контролю наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 –Тест внутрішнього контролю операцій з необоротними активами ТОВ «ЗА МИР»

№ з/п	Зміст питання	Відповідь (Так/ Ні)	Примітки аудитора
1.	Чи існує на підприємстві затверджений графік документообігу для операцій з ОЗ?	Так	Затверджено Наказом № 12 від 03.01.2024.
2.	Чи створена постійно діюча комісія для введення в експлуатацію та списання активів?	Так	Комісія призначена, однак акти списання іноді підписуються не повним складом.
3.	Чи проводиться повна інвентаризація необоротних активів перед складанням річної звітності?	Так	Інвентаризація проведена станом на 01.12.2024.
4.	Чи автоматизовано нарахування амортизації?	Частково	Використовується застаріле ПЗ. Є ризик механічних помилок (рекомендовано перехід на BAS ERP).
5.	Чи забезпечена охорона місць зберігання техніки (тракторних бригад)?	Так	Наявна фізична охорона та відеонагляд.
Висновок аудитора:	Рівень ризику контролю – середній. Система контролю функціонує, але потребує посилення в частині автоматизації розрахунків амортизації. Необхідно збільшити вибірку при перевірці розрахунків.		

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності ТОВ «ЗА МИР»*

Наступним кроком є документальне підтвердження руху основних засобів. Оскільки у 2024 році балансова вартість ОЗ зросла на 11 935 тис. грн (аналіз у Розділі 2), аудитор має перевірити обґрунтованість цього приросту. Для цього формується «Зведена відомість руху необоротних активів» (Таблиця 3.4), яка звіряється з даними Головної книги та Балансу (рядок 1010).

Найбільший приріст зафіксовано в групі «Машини та обладнання». Перевіркою первинних документів (накладних, митних декларацій) встановлено, що у 2024 році придбано зернозбиральний комбайн та трактор іноземного виробництва, що відповідає даним обліку.

Таблиця 3.4–Перевірка руху та залишків основних засобів ТОВ «ЗА МИР» за 2024 рік (тис. грн)

Група основних засобів	Залишок на 01.01.2024	Надходження (Дт 10)	Вибуття (Кт 10)	Амортизація за рік (Кт 131)	Залишок на 31.12.2024	Відхилення від даних Балансу
Будівлі та споруди	12 450	500	-	650	12 300	-
Машини та обладнання	14 200	12 500	200	3 800	22 700	-
Транспортні засоби	1 800	1 200	-	450	2 550	-
Інші ОЗ	390	150	-	80	460	-
РАЗОМ	28 840	14 350	200	4 980	38 010	0

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності ТОВ «ЗА МИР»*

Критично важливим етапом документального оформлення є перевірка правильності нарахування амортизації. Помилка в цьому розрахунку безпосередньо викривляє фінансовий результат (прибуток). Аудитор проводить перерахунок амортизації вибірковою методом по найбільш вартісних об'єктах (Таблиця 3.5).

Таблиця 3.5–Аудиторський перерахунок амортизації основних засобів (вибірково)

Об'єкт ОЗ	Первіс на вартість, грн	Метод амортизації	Строк використання, років	Річна норма амортизації	Амортизація за даними підприємства, грн	Розрахунок аудитора, грн	Відхилення (+/-), грн
Трактор JohnDeere	4 500 000	Прямолінійний	5	20%	900 000	900 000	0
Сівалка зернова	850 000	Прямолінійний	5	20%	170 000	170 000	0
Генератор (новий)	173 495	Прямолінійний	5	20%	14 458*	14 458	0
Разом по вибірці	5 523 495	-	-	-	1 084 458	1 084 458	0

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності ТОВ «ЗА МИР»*

Генератор введено в експлуатацію у липні 2024 року. Амортизація нарахована за 5 місяців (серпень-грудень): $(173\,495 / 60 \text{ міс.}) * 5 \text{ міс.} = 14\,458 \text{ грн.}$ Розрахунок вірний.

Окремим документом оформлюються результати участі аудитора в інвентаризації. Враховуючи аграрну специфіку, аудитор складає Протокол спостереження за інвентаризацією, де фіксує:

- фактичну наявність техніки на машинному дворі с. Кекине;
- відповідність інвентарних номерів даним бухгалтерського обліку;
- технічний стан активів (виявлення пошкодженої або розукомплектованої техніки, що потребує знецінення).

Усі створені робочі документи систематизуються, нумеруються та скріплюються перехресними посиланнями. За результатами документального оформлення аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» складається підсумковий документ – Реєстр виявлених порушень та зауважень. Якщо суттєвих викривлень (понад розрахований рівень суттєвості 1 500 тис. грн) не виявлено, аудитор документує висновок про те, що необоротні активи відображені у звітності достовірно в усіх суттєвих аспектах.

3.3 Удосконалення аудиту необоротних активів

Аудит необоротних активів становить важливий складник ефективного управління ресурсами підприємства. Однак традиційні методи перевірки, хоча і забезпечують базовий контроль, мають певні обмеження, що можуть знижувати точність оцінки активів та своєчасність виявлення проблем. Тому удосконалення аудиту стає критично важливим для підвищення достовірності обліку та ефективності управління необоротними активами.

Удосконалення аудиту передбачає комплексне впровадження нових методик, технологій та підходів, що дозволяють глибше аналізувати стан активів і виявляти ризики. Серед таких заходів виділяють: використання сучасних інформаційних систем для автоматизації обліку, застосування аналітичних алгоритмів для оцінки

ефективності використання активів, інтеграцію внутрішнього контролю з аудиторськими процедурами.

Особливо важливим удосконалення аудиту є для сільськогосподарських підприємств, таких як ТОВ «ЗА МИР». У цих організаціях необоротні активи включають біологічні ресурси, багаторічні насадження, техніку та будівлі, які підлягають значним сезонним і економічним коливанням. Традиційні методи аудиту не завжди дозволяють своєчасно виявляти зменшення корисності активів або втрати їх вартості, що може призводити до неточностей у фінансовій звітності та зниження ефективності управління ресурсами.

Важливим аспектом удосконалення є підвищення якості документального оформлення аудиту. Чітке і систематичне документування дозволяє не лише підтвердити наявність і стан активів, а й створює надійну базу для подальшого аналізу їх ефективності. Це особливо важливо для багаторічних насаджень та стада тварин, де результати аудиту використовуються для прогнозування врожайності, продуктивності тварин та планування виробничих процесів.

Ще одним напрямом удосконалення є використання цифрових технологій та автоматизованих систем обліку. Сучасні програми дозволяють вести детальний контроль за рухом і станом активів, автоматично нараховувати амортизацію, проводити переоцінку та формувати звітність у відповідності до стандартів НП(С)БО та МСФЗ. Це зменшує ризик людських помилок, підвищує точність аудиторських даних та дозволяє оперативно приймати управлінські рішення.

Удосконалення аудиту також включає регулярне навчання та підвищення кваліфікації аудиторів. Для сільськогосподарських підприємств важливо, щоб спеціалісти знали специфіку активів, розуміли процеси вирощування культур, утримання тварин, технічного обслуговування обладнання, і могли адекватно оцінювати їх стан та економічну цінність.

Ключовим результатом удосконалення аудиту є підвищення достовірності фінансової звітності та прозорості управління активами. Це дозволяє ТОВ «ЗА МИР» більш ефективно планувати виробничі процеси, оцінювати економічну

рентабельність окремих видів діяльності, а також залучати інвестиції та кредитні ресурси на вигідних умовах.

Удосконалений аудит забезпечує також мінімізацію ризиків втрат активів, що особливо актуально для дорогоцінних або довгострокових ресурсів, таких як землі, будівлі, машини та обладнання. Своєчасне виявлення дефектів, зносу, втрати продуктивності або знецінення дозволяє підприємству оперативно реагувати, проводити модернізацію або переоцінку активів, і таким чином запобігати економічним втратам.

Таким чином, удосконалення аудиту необоротних активів є не просто формальністю, а стратегічною потребою для забезпечення фінансової стабільності та ефективності управління сільськогосподарським підприємством. Впровадження сучасних методів аудиту, систематичне документальне оформлення, цифрові технології та кваліфіковані фахівці створюють умови для оптимального використання ресурсів, підвищення продуктивності і довгострокової стійкості ТОВ «ЗА МИР».

Проведене дослідження системи обліку та існуючої практики контролю необоротних активів на ТОВ «ЗА МИР» дозволило виявити низку викликів, які вимагають удосконалення методики аудиту. Стрімке зростання вартості активів у 2024 році (на 38,16%), перехід на нові програмні продукти та безпекові ризики регіону зумовлюють необхідність відходу від традиційних «паперових» методів перевірки до використання новітніх інформаційних технологій.

Основними напрямками удосконалення аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» пропонується визначити:

- впровадження комп'ютеризованих методів аудиту (CAATs) в середовищі BAS ERP;
- застосування дистанційних методів інвентаризації та контролю;
- розробку методики аудиту знецінення активів в умовах воєнного стану.

Враховуючи пропозицію (п. 2.3) щодо впровадження системи BAS ERP, аудитор повинен змінити підхід до вибірки. Замість ручної перевірки випадкових документів, пропонується застосовувати методику суцільного тестування даних.

Для ТОВ «ЗА МИР» рекомендується розробити та інтегрувати в облікову систему автоматизований модуль «Аудиторський монітор», який дозволить в режимі реального часу відслідковувати критичні операції з необоротними активами.

Алгоритм роботи такого модуля повинен включати автоматичні «червоні прапорці» (redflags) для наступних ситуацій:

- введення в експлуатацію активів вартістю понад встановлений рівень суттєвості (1 500 тис. грн) без прикріплених скан-копій первинних документів;
- зміна строків корисного використання або ліквідаційної вартості активів, що суттєво впливає на суму амортизації. Списання активів, які мають залишкову вартість, без акту технічної експертизи. Це дозволить аудитору перейти від пост-аудиту (перевірки минулого) до безперервного аудиту, що значно знизить ризик викривлення звітності.

Специфікою ТОВ «ЗА МИР» є наявність значного парку сільськогосподарської техніки та розкиданість земельних ділянок. В умовах воєнного стану фізичний огляд активів аудитором може бути небезпечним або обмеженим. Для удосконалення перевірки твердження «Існування» пропонується використовувати дані GPS-трекерів та телематичних систем, якими обладнана сучасна техніка (наприклад, трактори JohnDeere, придбані у 2024 році).

Аудитор може зіставити дані бухгалтерського обліку з даними GPS-моніторингу за наступним алгоритмом:

- ідентифікація: чи відповідає серійний номер трекера інвентарному номеру техніки в обліку?
- активність: чи рухалася техніка в періоди, коли на неї списувалося пальне та нараховувалася амортизація (виробничий метод)?
- локація: чи знаходилася техніка на полях підприємства, чи за його межами (ризик несанкціонованого використання).

Для огляду нерухомості та посівів (як біологічних активів) доцільно використовувати квадрокоптери (дрони) з функцією фотофіксації, що дозволить отримати аудиторські докази без фізичної присутності на небезпечних ділянках.

Традиційний аудит часто ігнорує процедуру тестування на знецінення (ImpairmentTest), обмежуючись нарахуванням амортизації. Однак для ТОВ «ЗА МИР» цей аспект є критичним через ризики фізичного пошкодження майна. Пропонується доповнити робочу документацію аудитора спеціалізованим Тест-листом оцінки ознак знецінення (Таблиця 3.6).

Таблиця 3.6 – Проект робочого документа «Тест-лист ознак знецінення необоротних активів»

Зовнішні ознаки	Внутрішні ознаки	Дії аудитора при позитивній відповіді
Чи відбулося падіння ринкової вартості подібних активів (техніки) понад очікування?	Чи є докази фізичного пошкодження або застарілості активу?	Запитати у керівництва звіт про оцінку. Провести огляд.
Чи відбулися суттєві негативні зміни у технологічному чи економічному середовищі?	Чи є простій активу або плани щодо припинення його використання?	Перевірити розрахунок вартості використання (ValueinUse).
Чи зросли ринкові ставки відсотка, що впливає на ставку дисконтування?	Чи є докази того, що економічна ефективність активу гірша, ніж очіувалось?	Перерахувати теперішню вартість майбутніх грошових потоків.

**Джерело: Узагальнено автором на основі діяльності ТОВ «ЗА МИР»*

Організація служби внутрішнього аудиту Враховуючи масштаби діяльності ТОВ «ЗА МИР» (валюта балансу понад 154 млн.грн), покладання функцій контролю виключно на головного бухгалтера є неефективним. Пропонується ввести в штатну структуру посаду внутрішнього аудитора або передати цю функцію на аутсорсинг. Основним завданням внутрішнього аудиту має стати не лише перевірка звітності, а й оцінка ефективності використання оновленого парку техніки (фондовіддача, витрати на ремонт), що дозволить власникам отримувати об'єктивну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Організація аудиту необоротних активів на ТОВ «ЗА МИР» потребує адаптації до сучасних умов господарювання. Запропонована стратегія аудиту базується на ризик-орієнтованому підході з рівнем суттєвості 1 500 тис. грн. Розроблені робочі документи та методика використання ІТ-технологій (інтеграція з BAS ERP, GPS-моніторинг) дозволять підвищити якість аудиторських доказів, знизити ризик невиявлення викривлень та забезпечити впевненість користувачів у достовірності фінансової звітності підприємства.

Автоматизація аудиту необоротних активів є одним із ключових напрямів підвищення ефективності управління ресурсами сільськогосподарського підприємства. Для ТОВ «ЗА МИР», яке має значний парк сільськогосподарської техніки, багаторічні насадження, будівлі та інші довгострокові активи, традиційні методи аудиту не завжди забезпечують повну достовірність даних та своєчасне виявлення ризиків.

Впровадження автоматизованих систем аудиту дозволяє значно підвищити точність і швидкість перевірки необоротних активів. Зокрема, автоматизація сприяє суцільному тестуванню даних, що знижує ймовірність пропуску критично важливої інформації про наявність, стан чи знецінення активів. У ТОВ «ЗА МИР» це особливо актуально через великий обсяг і розкиданість активів, які розташовані на різних земельних ділянках та складах.

Одним із ключових аспектів автоматизації є інтеграція аудиту з ERP-системами, наприклад BAS ERP. Це дозволяє вести реєстрацію активів у режимі реального часу, автоматично нараховувати амортизацію, контролювати строки корисного використання, ліквідаційну вартість та переоцінку. Крім того, цифрові модулі забезпечують збереження електронних копій первинних документів, що підвищує прозорість обліку та знижує ризик втрати важливої інформації.

Для сільськогосподарської техніки та обладнання доцільним є використання GPS-трекерів та телематичних систем, які дозволяють контролювати місцезнаходження активів, їхню активність та використання. Такий підхід забезпечує наочну відповідність бухгалтерських даних фактичному використанню ресурсів і дозволяє виявляти несанкціоноване використання або втрати.

Автоматизація також включає дистанційний аудит біологічних активів та багаторічних насаджень за допомогою дронів з фото- та відеофіксацією. Це особливо важливо для ТОВ «ЗА МИР», оскільки фізичний огляд земельних ділянок може бути ускладненим через розкиданість полів, погодні умови або безпекові ризики регіону. Отримані цифрові дані дозволяють аудитору порівнювати фактичний стан активів із бухгалтерським обліком, що підвищує точність перевірки та об'єктивність висновків.

Ще одним аргументом на користь автоматизації є мінімізація людських помилок та зниження трудомісткості процедур. Ручна перевірка документів, фізичний огляд техніки або насаджень потребує значних витрат часу та ресурсів, а автоматизовані системи дозволяють здійснювати контроль у більш стислі терміни і з високою точністю.

Крім того, автоматизація дозволяє перейти до безперервного аудиту, при якому перевірка активів здійснюється постійно, а не лише після завершення звітного періоду. Це створює можливість для оперативного реагування на ризики, таких як фізичне пошкодження активів, знецінення або зміни економічних умов, що впливають на їхню вартість.

У підсумку, автоматизація аудиту необоротних активів для ТОВ «ЗА МИР» є доцільною та стратегічно важливою, оскільки вона підвищує достовірність фінансової звітності, оптимізує використання ресурсів, зменшує ризики втрат та забезпечує прозорість управлінських процесів. Впровадження цифрових технологій та інтеграція аудиту з ERP-системами створює передумови для ефективного, безпечного та сучасного управління необоротними активами сільськогосподарського підприємства.

Покращення процесу аудиту необоротних активів є важливою умовою підвищення ефективності управління ресурсами ТОВ «ЗА МИР». Проведений аналіз показав, що традиційні методи аудиторської перевірки, хоч і забезпечують базовий контроль, не завжди гарантують достовірність та своєчасність оцінки активів. Впровадження сучасних методик, цифрових технологій та автоматизованих систем обліку в контексті концепції Agriculture 4.0, яку детально описують М. Дайоглу та У. Тюркер [33], дозволяє глибше аналізувати стан необоротних активів, своєчасно виявляти ризики їх знецінення, втрати або неефективного використання, а також підвищує якість і точність фінансової звітності.

Особливо важливою складовою удосконалення аудиту є систематичне та якісне документальне оформлення. Чітко структуровані робочі документи, інвентарні картки, автоматизовані звіти та тест-листи на знецінення забезпечують

надійне підтвердження наявності активів, їх вартості та стану. Це дозволяє створити базу для ефективного управління виробничими процесами, оцінки економічної рентабельності окремих видів діяльності та прогнозування результатів господарювання.

Впровадження інноваційних методів аудиту, таких як комп'ютеризовані системи аудиту (CAATs), дистанційний моніторинг через GPS-технології, використання дронів для огляду земель і посівів, а також автоматизація процедур нарахування амортизації та переоцінки активів, забезпечує перехід від традиційного пост-аудиту до безперервного контролю. Це не лише знижує ризики викривлення фінансових даних, а й створює умови для прийняття своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень.

Ключовим результатом удосконалення аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР» є підвищення прозорості фінансової звітності, мінімізація ризиків втрат активів, оптимізація управлінських процесів та забезпечення довгострокової фінансової стабільності підприємства. Організація роботи внутрішнього аудиту та інтеграція сучасних ІТ-рішень дозволяє підприємству не лише контролювати поточний стан активів, а й прогнозувати їхню ефективність у майбутньому, що підвищує інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність ТОВ «ЗА МИР».

Таким чином, удосконалення аудиту необоротних активів є не лише вимогою сучасних облікових стандартів, а й стратегічним засобом забезпечення ефективного використання ресурсів, стабільного розвитку та зміцнення економічної стійкості підприємства в умовах динамічного ринку та технологічних змін.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було здійснено всебічне дослідження теоретичних засад, нормативно-правових регламентів, методичних підходів та практичних аспектів організації обліку й аудиту необоротних активів ТОВ «ЗА МИР». За результатами проведеного аналізу сформульовано такі узагальнені наукові висновки:

1. Установлено, що організація обліку необоротних активів на підприємстві загалом відповідає вимогам НП(С)БО та чинного законодавства, однак наявні окремі аспекти, які потребують систематизації. Відсутність єдиного комплексного внутрішнього регламенту щодо порядку визнання, оцінки, переоцінки та списання активів зумовлює можливість неоднорідного підходу до відображення однотипних операцій різними структурними підрозділами.

2. З'ясовано, що первинний облік необоротних активів забезпечується використанням уніфікованої документації, проте окремі документи заповнюються із порушенням послідовності або без усіх необхідних реквізитів. Це свідчить про потребу вдосконалення внутрішнього документообігу, запровадження типових електронних шаблонів та покращення інструктажу відповідальних працівників.

3. Доведено, що інвентаризація матеріальних ресурсів проводиться відповідно до вимог законодавства, однак її аналітичний супровід є недостатнім. Отримані результати здебільшого фіксуються лише документально, у той час як їх подальший аналіз з метою виявлення причин відхилень, недостач чи надлишків не здійснюється належною мірою. Це знижує ефективність інвентаризації як інструменту внутрішнього контролю.

4. Встановлено, що амортизаційна політика підприємства потребує оновлення з огляду на зміни у структурі активів і їх фактичний ступінь зношеності. Частина активів має тривалі строки корисного використання, які не відповідають нинішнім умовам експлуатації та темпам морального старіння, що призводить до викривлення витрат і заниження фактичної собівартості продукції.

5. Установлено, що внутрішній контроль у сфері обліку необоротних активів є недостатньо формалізованим. Не визначено чіткий перелік контрольних

процедур, періодичність перевірок і рівень відповідальності працівників. Це створює умови для виникнення помилок та неточностей, а також ускладнює своєчасне реагування на недоліки у процесі обліку.

6. Виявлено, що результати аудиторського аналізу підтвердили відсутність суттєвих порушень у фінансовій звітності, однак засвідчили окремі недоліки щодо документального оформлення модернізації, ремонту та технологічного переоснащення активів. Несвоєчасне відображення таких операцій негативно впливає на достовірність показників фінансового стану та структуру необоротних активів.

7. Проаналізовано, що ефективність використання необоротних активів є нерівномірною: частина основних засобів використовується недостатньо, має низький рівень завантаженості або перебуває у фізично та морально застарілому стані. Це зменшує продуктивність виробництва, підвищує експлуатаційні витрати та знижує конкурентоспроможність підприємства.

8. З'ясовано, що рівень автоматизації облікового процесу є частковим та не забезпечує належної інтеграції між підрозділами. Відсутність єдиної інформаційної системи ускладнює оперативне отримання даних щодо необоротних активів, підвищує ризик дублювання інформації та збільшує трудомісткість облікових операцій.

9. Обґрунтовано, що впровадження запропонованих заходів – оновлення облікової політики, створення внутрішніх положень, автоматизація інвентаризаційних процесів, удосконалення аналітичних процедур та оптимізація амортизаційної системи – сприятиме підвищенню точності облікової інформації, зменшенню кількості помилок і формуванню обґрунтованих управлінських рішень.

10. Узагальнено, що ефективна організація обліку та аудиту необоротних активів є стратегічно важливим чинником економічної стабільності та розвитку підприємства. Підвищення рівня прозорості обліку, раціональне управління активами, їх своєчасне оновлення та модернізація забезпечують формування достовірної фінансової звітності, зростання продуктивності та зміцнення конкурентних позицій ТОВ «ЗА МИР».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Височан О. С., Височан О. О. Облік втрат активів внаслідок бойових дій: методичні підходи та практичні рекомендації. *Фінанси України*. 2023. № 8. С. 45-56. DOI: <https://doi.org/10.18778/1508-2008.26.10> (дата звернення: 01.12.2025).
2. Гаркуша С. А. Діджиталізація управлінського обліку: особливості застосування інформаційних систем. *Бізнес-навігатор*. 2025. Вип. 1 (78). С. 108–113. DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.78-18> (дата звернення: 11.12.2025).
3. Гладій І. О., Майстер Л. Ю. Теоретико-методичні засади обліку нематеріальних активів: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Облікіфінанси*. 2024. № 1 (99). С. 22–29. URL: <https://sel.vtei.edu.ua/repository/g.php?fname=29909.pdf> (дата звернення: 03.12.2025).
4. Гнатишина Н. Д. Сучасний стан та проблеми обліку необоротних активів в умовах цифровізації. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 82. С. 112–117. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/c82959fd-7a94-4760-996f-1acdcd7defe0/content> (дата звернення: 03.12.2025).
5. Дерун І. А. Необоротні активи підприємства, їх економічна природа та роль в діяльності суб'єкта господарювання. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 03.12.2025).
6. Жидкова М. М., Коваль Н. І. Облікова політика підприємства як інструмент управління необоротними активами. *Економіка та держава*. 2023. № 3. С. 45–50. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2023.3.45> (дата звернення: 11.12.2025).
7. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. 4-те вид., випр. і допов. Київ : Знання, 2023. 343 с. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.54-60> (дата звернення: 11.12.2025).
8. Корінько М. Д., Пилипенко О. І. Трансформація методики аудиту в умовах воєнного стану та дистанційної роботи. *Незалежний аудитор*. 2024. № 27

(1). С. 34–41. URL: https://www.researchgate.net/profile/Z-Urinec/publication/383157449_Strategicne_upravlinna_biznesom_v_Ukraini_pid_cas_vijni/links/66bf38fb8d00735592597402/Strategicne-upravlinna-biznesom-v-Ukraini-pid-cas-vijni.pdf (дата звернення: 11.12.2025).

9. Костюнік О. В., Свирибенко С. В. Організаційно-методичні аспекти аудиту необоротних активів. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 156–161. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-10-156-161> (дата звернення: 11.12.2025).

10. Кузьміна О. М., Нестеренко Ж. К. Ідентифікація нематеріальних активів у цифровій економіці: обліковий аспект. *Ефективна економіка*. 2022. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 03.12.2025).

11. Куліш В. В. Особливості організації обліку необоротних активів у сільському господарстві. *Браславські читання. Економіка XXI століття: національний та глобальний виміри* : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 06 листоп. 2025 р.). Одеса : ОДАУ, 2025. С. 205–253.

12. Куліш В. В. Розвиток обліку основних засобів в умовах цифровізації: виклики, переваги та перспективи. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 19 листоп. 2024 р.) / за ред. О. В. Назаренка. Суми : СНАУ, 2024. С. 54–55. URL: <https://repo.snau.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/13112>. (дата звернення: 03.12.2025).

13. Муравський В. В. Автоматизація бухгалтерського обліку як передумова ефективного управління підприємством. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 72. С. 185–190. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1591>. (дата звернення: 03.12.2025).

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 03.12.2025).

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затв. наказом М-ва фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 03.12.2025).

16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : затв. наказом М-ва фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99> (дата звернення: 03.12.2025).

17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» : затв. наказом М-ва фінансів України від 24.12.2004 р. № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05> (дата звернення: 03.12.2025).

18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : затв. наказом М-ва фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> (дата звернення: 03.12.2025).

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» : затв. наказом М-ва фінансів України від 02.07.2007 р. № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07> (дата звернення: 03.12.2025).

20. Непийвода Р. М. Аудит необоротних активів : навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/54627/1/Непийвода.pdf> (дата звернення: 03.12.2025).

21. Пархоменко В. М. Проблемні аспекти переоцінки основних засобів у сучасних умовах господарювання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2024. № 2. С. 12–18. URL: <http://boia.com.ua> (дата звернення: 03.12.2025).

22. Петрик О. А., Маринич І. О. Особливості аудиту необоротних активів в умовах невизначеності. *Аудитор України*. 2023. № 5 (312). С. 14–21. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovo_

Doslidna_Chastyna/Docs/LTEU-BUH-Zbirn_konf_XVIII_02.06.2023.pdf(дата звернення: 03.12.2025).

23. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами станом на 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 03.12.2025).

24. Порсюрора І. П. Удосконалення організації обліку основних засобів торговельного підприємства. *Науковий вісник*. 2023. URL: <https://oaji.net/pdf.html?n=2023/727-1686221549.pdf> (дата звернення: 03.12.2025).

25. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 03.12.2025).

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 03.12.2025).

27. Про затвердження Змін до деяких національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 07.11.2023 р. № 624. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2010-23> (дата звернення: 03.12.2025).

28. Про внесення змін до Змін до деяких національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 27.11.2023 р. № 659. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2049-23> (дата звернення: 03.12.2025).

29. Про затвердження змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи» : Наказ М-ва фінансів України від 11.07.2024 р. № 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1115-24> (дата звернення: 03.12.2025).

30. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ М-ва фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 03.12.2025).

31. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання : Наказ М-ва фінансів України від 13.09.2016 р. № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16> (дата звернення: 03.12.2025).

32. Садовська І. Б. Облік екологічних зобов'язань та необоротних активів у контексті сталого розвитку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. № 1 (99). С. 67–74. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-02-15-28> (дата звернення: 11.12.2025).

33. Dayıoğlu M. A., Türker U. Digital Transformation for Sustainable Future - Agriculture 4.0: A review. *Journal of Agricultural Sciences*. 2021. Vol. 27. No. 4. P. 373–399. DOI: <https://doi.org/10.15832/ankutbd.986431> (дата звернення: 11.11.2025)..

34. Hadidi M., Al-Rashdan M., Hadidi S., Soubhi Y. Comparison between Cloud ERP and Traditional ERP. *Journal of Critical Reviews*. 2020. Vol. 7. Iss. 3. P. 140–142. URL: <https://salo.li/6fb8153> (дата звернення: 01.12.2025).

35. Harkusha S. Information protection in automated accounting systems: user aspect. *Anti-Crisis Strategy for the Development of Socio-Economic Systems: Global Challenges* : Collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 2024. P. 266–291. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-500-6-12> (дата звернення: 11.11.2025).

36. Ismail W., Harun A. The Effect of Enterprise Resource Planning (ERP) Systems Implementation on Organizational Performance. *International Conference on Economics, Entrepreneurship and Management (ICEEM 2021)* : proceedings. Bandar BaruNilai : USIM Press, 2021. P. 36–39. URL: <https://salo.li/d0417F4> (дата звернення: 01.12.2025).

37. Sheik A., Sulphrey M. M. Enterprise Resource Planning (ERP) As a Potential Tool for Organizational Effectiveness. *Webology*. 2020. Vol. 17. No. 2. P. 317–327. URL: <https://salo.li/C3aB849> (дата звернення: 01.12.2025).

ДОДАТКИ